

KAITSE KODU

No 20
1 9 3 1
20 senti

Soome lipupäeva puhul 16. V.
Pildikogust „Suomen puolustusvoimat“.

Meeste-naiste
valmisriiete äri

P. PÕDER

Kullasepa 7
telef. 429-31

* * *

Suures valikus igasuguseid meeste ja naiste valmisriideid ja tellimiste vastuvõtmine soodsate hindadega.

Tehakse ka vormiriideid, eriti soodsail tingimustel kaitseliitlasile.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol.-ltm. J. Maide, telefon 6-88.

Tegev toimetaja L. Sõerd, telef. 8-29.

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitusejuht Richard Jukk, tel. 8-9.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/4 a. 3 kr., 1/2 a. kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad ä üks lehekülj: teksti es 50 kr., tekstis 80 kr., teksti järel 40 kr. Välimine kaas 80 kr., sisesised 60 kr.

*

Nr. 20

1931

SISUKORD:

- Kaitseliidu kolmas jalggrattaretk.
- T-vo H-no:* Lipp ühendab südameid.
- J. T.:* Jooni noorte kotkaste elust.
- A. Lusman:* Naiskodukaitse Järva ringkonna tegevusest sanitaar- ja kodukultuuri aladel.
- Väike retk uema aja tulirelvade valda.
- K. Anton:* Via dolorosa.
- R. K.:* Jooni Mustvee malevkonna Lullikatku noorkotkaste rühma tegevusest.
- IV Soome-Ugri kultuurkongress.

*

K/M

JURI KODRES

TALLINN, HARJU 21,
KÕNETRAAT (2)12-12

Soovitab oma rikkalikust laost:

Üle maailma kuulsaid ameerika kirjutusmasinaid „Woodstock“,

rootsi arvemasinaid „Original Odhner“,

ameerika numeraatoreid „Visible“,

päberi traatimise masinaid „Skrema“,

paljundamisaparate „Pelikan“,

tulekindlaid rahakappe igas suuruses

„Laverna“ tehasesi,

rahakaste, terasest ja plekist, vekslite porifelle, rõngasraamatuid, kontoriraamatuid, igasuguseid kontoritarbeid, pakkpabereid, pappi, pergamenti, pergamiini jne.

Oma büroomasinat parandustöökojad.

Hinnad odavad!

ENDLIKLIK
E. 535
KIRJANDUSE SELTS
TARTUS

KAITSE KODU!

ILMUB KORD NÄDALAS

Nr. 20

Tallinnas, laupäeval, 16. mail 1931

Seitsmes aastakäik

RANNAVÄRAVA MÄE LÄBIKAEVAMINE TALLINNAS HÕLPSAMA
ÜHENDUSE LOOMISEKS BALTI JAAMA JA SADAMA VAHEL.

Tartu maleva jalgratturid 1930. a. retkelt tagasijõudmisel.

KAITSELIIDU KOLMAS JALGRATTARETK

Teostatakse Tartu maleva poolt 27. juunist — 11. juulini Viru rannikul

Möödunud suvel korraldati kaitseliidus kaks pikemat jalgrattaretke, üks Tartu, teine Tallinna maleva poolt. Kumbki retk kestis umbes kaks nädalat ja selle aja jooksul kaeti üle 1000 kilomeetri. Mõlemad meeskonnad jõudsid tagasi lähtekohtadesse värskeina, karastatuna, olles tulemustega täieliselt rahul.

Möödunud aasta kogemused, mis näitasid küllalt selgesti, et üheks parimaks abinõuks ratturosade väljakoolitamiseks pikkaajaks kestvaks rännakuiks ja tegevuseks lahingolukorras on just säärase retkede korraldamine, õhutasid Tartu malevat ka sel aastal haarma kinni retke korraldamise mõttest. Tänavu on kavas Viru rannik ja Peipsi-äärne osa, umbes sama tee, mille möödunud suvel tegi läbi Tallinna maleva meeskond. Seekord on retke vältus peaaegu sama, mis möödunud aastalgi, nimelt 27. juunist kuni 11. juulini, kuid tee pikkus on võetud ligikaudu poole vähem. Seda põhjustab nimelt retke eesmärk.

Käesoleval aastal on mõeldud eriti rõhutada retke õppeiseloomu. Selle saavutamiseks sõidetakse välja täies varustuses, tähendab mundris, nagu möödunud aastalgi, ja sellele lisaks veel rakmed, nagu need tavaliselt kaitseliitlasile on ette nähtud (vintpüss, padrunitasku jne.) Retke kestes tehakse ratturosaga läbi mõned õppused, nagu liikumine lahingolukorras, selgitades luure ülesandeid, seda tegelikult läbi viies jne.

Edasi on kavas laskevõistluste korraldamine kohapealsete kaitseliidu üksustega, kus pikem peatus ette nähtud. Et tabada õigesti lahingu iseloomu, peaks kindlasti võistlus olema lahingukujude pihta ja nimelt vintpüssidest, kuid mitmed asjaolud lubavad järeldada, et sellest suuremat välja ei tule, ja seepärast lepitakse

esialgu võistlusega spordipüssist laskmises. Seda juba seepärast, et arvestades rännaku kestvust võetakse kaasa karabiinid, püüdes sellega võimalikult vähendada pagasi raskust. Elab ju kaitseliit retkede suhtes alles katsestamise ajajärgus, on siis ka loomulik, et ei või ühe sammuga minna üle täie koormatuse peale. Tulevikus aga kindlasti peaks võtma retke kavasse laskmise lahingukujude pihta, kuid sel juhtumil oleks meie oludes küllalt ühe- kuni kahepäevasest retkest ja taotleks ainult üht sihti. Nüüd aga, millal ühendatakse terve rida ülesandeid ja eesmarke ühte, tuleb tahtmata mõnd osa piirata.

Teiseks on peetud silmas säärase retke suurt kasvatavat mõju. Kuigi meeskond sõidab välja juhuslikult „lapituna“, kusjuures kord võib jätta mõndki soovida, siis tuleb päris julgesti kinnitada, et oma kodukohta tagasi jõudes on meil tegemist täiesti distsiplineeritud ühtlase meeskonnaga. Muidugi peab selle juures rühma juht ise olema sõjaväelise kasvatus ja korraldusega läbi imbutatud. Meie nooremale põlvele, kellele pole loodud kaasa elada vabadussõja päevi, on täiesti võõras olukord, mis rännakul võib tabada iga osavõtjat. Kõigile neile on tundmata asjaolud, et niisugusel teekonnal tuleb leppida piskuga, tuleb näiteks magada küünides, ei saa alati ega õigel kellaajal korralikku toitu jne. Kuna retkest võtab osa suur osa just sääraseid noori, siis peab ta ka selles mõttes neile vajutama pitsati, et nad millalgi ei pörkaks kokku üllatustega, millest raske üle saada.

Kolmandaks ei ole unustatud teel tutvuda vabadussõja mälestusmärkidega ja lahinguväljadega Viru rindel. Selleks kasutatakse peamiselt kahepäevast puhkust Narva-Jõesuus 4. ja 5. juulil, samuti ka ühepäevast viibimist Narvas.

Rööbiti ülaltooduga õpitakse tundma kodumaad, luuakse ja süvendatakse tihedamaid sidemeid teiste kaitseliidu üksustega, tutvudes nende elu-oluga kohapeal, et tuua kaasa tarvilisi õpiseid oma kodukohta.

Need eesmärgid ongi põhjustanud valima liikumise kiiruseks 8—10 km tunnis, päevaseks teekonnaks 50—60 km ja poole maa läbisõitmise järele määrama paaripäevase peatuse.

Et õieti rõhutada retke õppe-eesmärki, on kavatsus kaasa võtta telke ööbimiseks, kuid see on alles küsimusmärgi all, sest maleval endal puudub liikumisvahend selle pagasi transporteerimiseks ning see on teostatav ainult siis, kui leidub asjast huvitatud kaitseliitlane, kes on nõus retke kaasa tegema oma sõidukiga.

Lõpuks paar sõna retke kavast ja marsiteest.

Retkest võtab osa rühm kaitseliitlasi, 25—30 meest. Tartust sõidetakse välja laupäeval, 27. juunil, kell 1800 üle Äksi Jõgevale, kus veedetakse esimene öö. Järgmisel päeval jätkatakse teekonda üle Kärde, Rake ja lõunaks jõutakse V.-Maarjasse, kuhu ka öökorterisse jäädakse.

29. juunil jätkub reis üle Nõmmküla, Tapa, Kadrina Rakverre. Tapal on ette nähtud tutvumine soomusrongidega. 30. juunil on puhkus Rakveres, seda aega kasutatakse ajalooliste kohtade vaatamiseks linna ümbruskonnas. 1. juuli õhtuks jõuavad ratturid Viru-Nigulasse, sõites läbi Kunda, kus palju vaatamisväärsusi pakuvad sealsed vabrikud.

2. juulil on tähtsaimaks ülesandeks heita pilku meie põlevkivitööstusse Järve kaevandustes. Öökorte-

risse jäädakse Jõhvi. 3. juuli sõidu tulipunktiks on Viru ranniku ilusaimad kohad Oru, Sillamäe, Udria rand, kus selgitatakse lühidalt vabadussõja-aegset olukorda ja tuletatakse meele tolleaegset desanti meie laevastiku poolt. Päeva lõppsihiks on Narva-Jõesuu. Siin peatatakse kaks päeva. Neil päevadel võetakse ette matkad piirile ja vabadussõja lahinguväljadele.

6. juulil viibitakse Narvas ja kasutatakse seda aega ajalooliste kohtade vaatamiseks, ühtlasi tehakse väljasõite lahinguväljadele Narva ümbruskonnas Komarovka küla rajoonis, kus vabadussõjapäevil käis kindedaim heitlus meie iseseisvuse eest.

7. juuli hommikul algab tagasisõit Narvast Tartu suunas. Õhtuks jõutakse Jõhvi. 8. juulil sõidetakse Jõhvist Peipsi poole üle Pagari, Kuremäe, kus püsib tänapäevani ajalooline Pühtitsa klooster. Ööbides Iisakul jõutakse 9. juuli lõunaks Peipsi ääre välja, nimelt Rannapungerja. Siit edasi sõidetakse Peipsi-äärset teed kuni Mustveeni. Kuna Mustveest edasi rannaäärne tee muutub äärmiselt liivaseks ja rattal liikumiseks peaaegu võimatuks, siis pööratakse Mustveest Torma, kus veedetakse eelviimne öö.

10. juulil läheb teekond üle Roela, Pala — kirjandusest meile kõigile tuntud Alatskivile. Rändureid ootab siin kirjanik Juhan Liivi ja Laksi Tõnise haud, et hetkeks seisatada ja vaikselt pea paljastada.

Koduigatsuse tunne meestel rinnus, sõidetakse 11. juuli hommikul Alatskivilt välja üle Koosa, Matjama ja vahepealsete peatustega jõutakse õhtuks Tartu.

Väljasõidul Kohilasse.

LIPP ÜHENDAB SÜDAMEID

16. mail lehvivad Soome äsja jääst vabanenud järvede kaldail ja vahutavate koskede äärtel siniristilipud — uuestisündinud Soome kaunis embleem, mille värvid kõnelevad puhtusest ja ustavusest. Neile värvidele on järginud aastate jooksul kümned tuhanded Soome mehed, neid värve on armastatud, nende eest on rõõmsasti ja julgesti mindud veristesse võitlustesse, need on krooninud õiglaste võite, on leinanud kaotusi. Ajalooliste sündmuste kannatusrikas laine on veernud üle Soome, mis küll kaugel põhjas ei tunnud ajalooliste sõdade lööke, kuid pidi siiski saama sügavaid võitluste haavu.

Vaevalt on ükski noor riik niivõrd kiindunud oma värvides kui Soome on sinisesse ja valgesse.

Kui pärast iseseisvuse saavutamist osa rootsimeelseid ja -keelseid kodanikke alustas ägedat propagandat punakollase lõvilipu kasuks, leidis see kihutustöö vastukaja vaid väikeses osas rahvast. Tõsi, ka praegu võib siin-seal näha lehvimas „leijonailippu“, lõvilippu, kuid see varjab oma mitte-põhjamaiste värvidega ainult mõningate vähe-musrahvusesse kuuluvate rahvuslaste teatavat demonstratsiooni. Siiski ei saa väita, et lõvilipul puuduks ajalooline alus. Soome vapp sisaldab punasel põhjal lövi — kum-

maline, et mõlemad põhjamaised rahvad, Eesti ja Soome, on nii silmapaistvalt harrastanud loomi, mida enamasti nähtud vaid loomaaedades! — ning seda vappi ei ole määrinud ükski ebaisamaalne tegu. Seepärast muutub mõistetavaks, et ametlikud lipud sisaldavad sinivalge risti keskuses Soome vapi.

Soome rahvast on õpetatud oma lippu armastama. Seal on levitatud lipukultuuri Skandinaaviale vastaval määral. Rootsis, Norras, Daanis säravad nende maade lippude eredad värvid sügavtõsiste metsade varjus uinuval suvilail skäärides, fjordide kaldail, rikkusest õhetavate põldude keskel — kõikjal, kus lipp võib olla isamaalise tunde avalduse objektiks. Ka Soomes süvendatakse armastust lipu vastu. Kõnelemata sellest, et suvila peremees kunagi ei unusta lipuvarrast ehitamata, et lipp igal hommikul teatava pühalikkusega tõmmatakse vardasse, et seda õhtul samasuguse sõnatu tsere-

moniaaliga võtta maha (selle vardasse unustamine tunduks hingelise kuriteona), on veel korraldatud üleriiklikke lipupäevi. Uusimaks sel alal on jaanipäev, mille propageerimiseks üliõpilaskond erakordselt palju tööd on teinud. Kuid traditsiooniliseks on kujunenud 16. mai, — kaitseväge lipupäev.

Sel päeval kajavad Helsingi tänavail kümnete kaitseväge orkestrite võimsad helid, tuhandete taktikindlate sammude löök tänavakividel kõlab Helsingi kodanike kõrvus võluvaima

akkordina nagu mitmete aastate eest, millal hallirõivalised kaitseliitlased, Soome vabastajad, marsisid punaterrorist ähvardatud pealinna. Uhkusest säravil silmil jälgitakse defileerivaid kaitsevaelasi ja kaitseliitlasi, kes tuhandeise ulatuval arvul on saanud paraadile.

Võib liialdamata öelda, et 16. mail leiab Soomes aset aasta vägevaim paraad. See on võimas valvel oleku ja endakaitse demonstratsioon. Sellele antakse küll sotsialistide poolt sisepoliitiline värving, sest teatavasti ühines sotsialistide radikaalsem element omaaegsete vene punastega. Ei või siiski kahelda selles, et ka sotsialistide sammu mõjutajaiks olid samuti isamaalised motiivid, et ka nemad tahtsid Soomele vaid head, kuid ei suutnud

Kindral Malmberg, Soome kaitseliidu ülem.

uskuda väikese iseseisva Soome olemasolusse. Neile näis iseseisev Soome osana Suur-Venemaa föderatiivsest vabariigist ainsa iseseisvuse mõtte kehastusena. Sügav rahvaklasside vahe, Rootsi kuningriigi halb pärandus, oli pealegi tõukejõuks mõtlematuile tegudele. Teatavasti on viha kahe venna vahel palju loitvam kui vaen kahe võõra inimese vahel. Seepärast kujunes heitlus Soome valgete ja punaste vahel niivõrd veriseks, et selle haavad tänase päevani valutavad. Sellest kibedusest oli ka oma ajal tingitud sotsialistide käsk nende ridadesse kuuluvale peaminister Tannerile, kellele keeldi ära viibimine 16. mai paraadil, mis olevat valgete võidu pühitsemine punaste üle. Kuid Tanner asetaskohustused riigi vastu kõrgemale kohustusist erakonna vastu ja ilmus paraadile. Ning isegi radikaalseim element sotsialistide keskel tunnistas vaikides Tanneri mehisust.

Sellest näitest selgub 16. mai tähtsus Soome seesmises elus. 16. mai on meelevaldus isamaale.

Senativäljale, mis kergesti mahutas Lapua meeste 10.000 sünget esindajat, kogunevad siis Soome kaitseväge kõigi relvaliikide edustajad, hulk kaitseleitlasi, ning välja servadele tuhandeisse kütüüv vaatlejaskond. Kõikjal lippe. Kõikjal valge käisepaelaga kodanikke. Ka see pael on mälestus vabadussõjast, võrdlemisi värskel traditsioon, mis sisaldab vahest enam ajalugu kui sajandeid kestnud kombed. Iga käisepael on armastuse sümbol — mehe armastus kodumaa vastu ning naise armastus selle vastu, kellele ta tolle paela õmbles. Iga mehe jaoks nende 10.000 hulgast leidub naine, kes oma väsimatute sõrmekestega õmbleb käisepaelale kuldse lövi punasel põhjal. Ja nad on õmmeldud hästi. Kuid ka „pojad“ on distsiplineeritud ja marsivad nagu kütünlad!

Senativäli kujutab endast otse ideaalset paraadiplatsi. Ühel küljel asub massiivne Nikolai kirik, mille treppide laius ulatub 100 m ja pakub seega suurepäraseid võimalusi kutsutud külaliste paigutamiseks. Kolmandale trepile alt lugedes asetatakse lihtsa maitseksuga drapeeritud lühikese barjääri taga tugitoole — vabariigi president ühes abikaasaga ei tarvitse kogu pika protseduuri aega püstijalu päikese käes seista. Presidendist pisut ülespoole on paigutatud diplomaatkond, generaliteet, kõrgemad võimukandjad, mida Soomes maahärrade (kuberneri) j. t. näol ohtrasti olemas. Imposantset kogupilti pakuvad Nikolai kiriku trepid tol ajal: säravaid vorme, eeskujulise kehahoiuga ohvitserid, daame kalleis rõivais, läikivaid lakksaapaid. Kuid valdavam on publik, mis täidab välja servad, trepi mõlemad otsad, ülikoolimaja aknad, lähedal olevad katused.

Soome rahvas armastab oma sõjaväge. Kontakt ohvitserkonna ja seltskonna vahel on võimalikult tihe. Ohvitser-

rile on kõigi perekondade ukсед avatud. Tundub isegi, et mõnikord ohvitseri elukutset tunduvalt idealiseeritakse. Ohvitser olla tähendab dzentlmen olla. „Upseeri“ — see on juba kõigi kommentaarideta vastuvõetav inimene! Kuid ohvitseri elukutse asetab ka mitmeid puht-prestiiji tõstvaid nõudeid. Nii ei tohi ohvitser kunagi pakki kanda — rikub prestiiji!

Kuid piirdugem vaid rahva poolehoiu konstateerimisega kaitsevägele. 16. mai on selle parimaks tõenduseks. See on juubelpäev nii kaitsevägele kui ka publikule.

Kui defileerivad kaitseleitlased, veereb too hallirõivaline massilaine, tuksub vaatleja süda soojalt. Kaua on sellest, kui kaitseleitlased saabusid päästjainana, kui kodanikud tundsid oma kõris pisaraid, mis takistasid rõõmsalt hõiskamast ning võimaldasid vaid kähisevat juubeldamist, kui naised viskusid nuttes hallpäiste kangelaste kaela või liigutusest tummadena ehtisid sissemarssivate noorukete rinda lilledega, mida olid niisutanud pisarad. Selliseid mälestusi manavad esile kaitseleitlaste hallid read.

Siis möödub relvaliik relvaliigi järele. Väristavad maad tankid, tantsiskelevad husaarid, marsivad tumesinised mereväelased, vorm täpselt kauni saksa vormi koopia, ning defileerivad imeilusas paraadmundris kadetid — isamaa lootus. Kuid siiski ei mingeid kuldhõbedasi liigseid ilustusi! Tagasihoidlik hall domineerib. Kadetid tumesinises mundris valge vöö, valge mütsi, valgete metallnööpide, valgete lampasside ja valge käisepaelaga. Traditsiooniline sini-valge kooskõla.

Kogu Helsingi elab maiparaadile. Kogu Soome jälgib seda vaimus. 16. mai säilib kauneima kevadpiduna, mis lähendab, seob ja soojendab. Õnnelik on rahvas, kes mõistab selliselt tunda!

T-vo H-no.

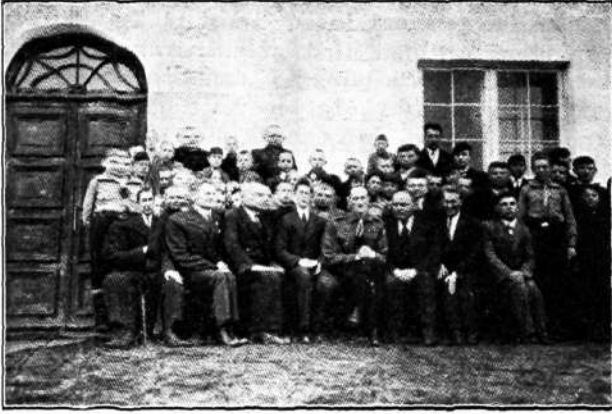
Jooni noorte kotkaste elust

Noorte Kotkaste peastaabis toimub praegu rühmade registreerimine, millise lõppedes on võimalik täpselt öelda nii noorte kotkaste rühmade arvu, noorte arvu kui ka saada muid tarvilisi statistilisi andmeid. Alates 30. novembrist m. a., millal algas noorte kogumine ametlikult, on meie kõigis malevais töötatud üksuste asutamiste alal. Nüüd on esimene ülevaade sellest tööst saabumas. Seejuures ollakse teadlik, et mitte arvulise suurusega ei tule siin hoobelda, enim siis juba tekkinud üksuste arvuga. Mitmed malevad on otse ette kirjutanud, et esialgselt kutsutakse ellu rühmad ainult ühe salga koosseisuga, millise väljaõppele ja arendamisele siis eriti võimalik oleks rõhku panna.

Mida näitavad praeguseni sissetulnud arvud? Teateid on saanud üle kaheksakümne, seejuures peaaegu täieliselt on esitatud nelja maleva rühmad, teiselt neljalt malevalt on saanud seni teateid vaid üksikute rühmade üle. Arvuliselt on esitatud 1364 poissi, millest arvu tohiks lugeda umbes üheks kolmandikuks noorte kotkaste lipu alla koondunud poiste koguarvust.

Esindatute hulgas puuduvad seni Kesk-Eesti suuremad malevad, kus liikumine on leidnud ka üsna suurt hoogu. Seega ei tohiks olla liig palju eksitud liikmete koguarvu 3500—4000 peale arvestades. Ja seda kõike 5 kuu kestes. Kuid täpsemad andmed selguvad ligemal ajal, mispuhul neid saab esitada ka statistika nõuete kohaselt.

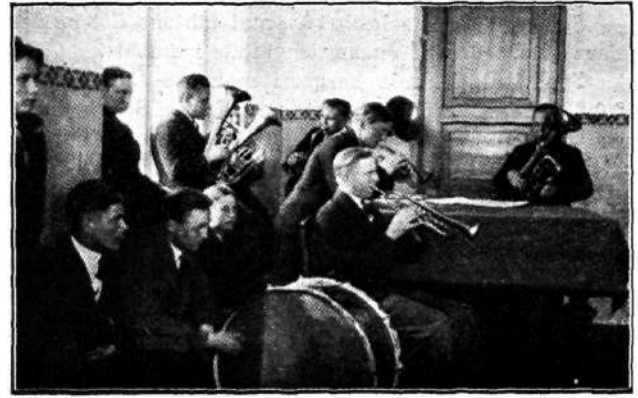
„Rühm valvel! Keskele vaat! Härra staabiülem, Järva maleva Türi malevkonna Türi rühm erakorrallisele koondusele kogunenud, rivistatud 28 noort kotkast.“ „Tere, Türi noored kotkad!“ „Tere, härra staabiülem!“ „Vabalt!“ Umbes nii toimus koonduse algus aprillikuu keskpaiku ühel laupäeval pärastlõunal Türi koolimajas. Kui olid räägitud mõned tervituslaused, asusid noored kohalesõitjad peastaabi ülemale näitama oma oskusi ja oma töö vilja. Alati orkestri ettekannetega orkestri salgalt, siis tuli mängu, hulk mängu, küll kehakasvatustliku, küll muid osavusi taotlevate eesmärkidega. Eriti hoogsasti läks asi, kui staabiülem ka ise mängudele sekka lõi ja mõningaid uudismängest

Järva/Türi noored kotkad erakorralise koonduse puhul aprillis s. a.

noortele kätte õpetas. Vahepeal pildistati koosolijaid, siis mindi klassiruumi, kus Türi noored oma koondusi peavad. Selleks otstarbeks on kooli poolt lubatud kasutada kindlat klassiruumi, kus siis ka seinale on riputatud noorkotkalis kaunistusi. Kappides seisab tarvilisi varustusi ja noorte käsitöö esemeid. Klassis puhkes vestlus: nooremad poisid rääkisid lugu Türi kellaau-gust, milline ühendatud kohaliku kiriku kellatorniga. Kaheksa musta härga oli tegevuses, villast lõnga oli tookord toodud, kuid kell vajus viimsel hetkel siiski au-ku tagasi, kus puhkab praegugi. Nii räägib muistend. Ajaloo varal tehakse kindlaks selle loo võimalikkus põhjasõja päevilt, kust lähevad jutud ajalukku ja meie vabadussõja teemidele. Aeg on edasi läinud suure kiirusega, poisid saavad ülesandeid täita ja peastaabi ülem lahkub, soovides edu tööks ja õnnitelles noori nende tööl ühises suures isamaale auks töötavas noor-teperes. Ka Türi poolt läkitatakse sooje sõnu kaasa peavanemale ja peastaabile, ühine vägev laul lõpetab koosoleku. Külalised saavad aga orkestri helid kaugele teel raudteejaama. Nii muljeid Türi, kus oli esimesi noorkotka vormis poisse koondusel.

Pühapäeva hommikupooltel koguneb Sakalamaa maleva staap koosolekule. Kaitseliidu majast on noor-tele antud tarvitada oma eriruum; vabal ajal, nagu parajasti praegu, saab kasutada ka kõrvalruume, kus kaitseliitlased ise pole töö juures. Ongi igal pool mingi tegevus: haukapojad on koonduse parajasti lõpule viinud, saalis harjutab muusikaring, kõrvaltoas val-mistab rühm oma ajakirja, paljundamisega ametis ol-les. Kõikjal kõlab: „Püsti, valvel!“ ja järgneb selge et-tekanne. Noorte oma ruum — raamatussetuleb kohe sisse kirjutada, kes sa oled, kust, milleks, mis ajal. Seintel tegevuspilte küll endisist noorseppade aegadest, küll noorte kotkaste sündmustest, talvisest suusatamis-võistlusest, matkadest. Laua albumisse koostatud ma-terjaalid alles äsja igaveseks lahkunud Sakalamaa kesk-malevkonna vanemast kol. J. Schmidtist. Teisel laual noorte kotkaste käsitöid — puudub kapp, kus võiksid aset leida need esemed, malevkondade staapide,

Järva/Türi noorkotkaste orkester.

samuti ka maleva staabi asjaajamine ja muu varandus. Igal pool oma mured.

Koosolekul selgub tehtud tööd ja nähtud vaeva, samuti kui raskusi tegevusaladel. Malevas on tööta-mas kuus malevkonda, nendest mõned üsna agarasti, teistel on veel tarviline mõningate puuduste kõrvalda-mine. Kaks malevkonda on praegu asutamisel. Ma-levasse on koondunud 450—500 poissi, moodustades 25 rühma. Sellele lisaks on Sakalamaal töötamas nais-rühmi, kes noorte kotkaste eeskujul endile rühmad on loonud ja asunud tegutsema. Nendegi liikmete arv tõu-seb sajale viielekümnele.

Juba maikuuks kavatsetakse malevas korraldada poistelaager, kuna hiljem on raske noori kokku saada; ainult kas ei ole sel ajal veel vara, sest maa võib olla kui mitte märg, siis ometi veel niiske ja seega karde-tav? Kuid see selgub, kui aeg hakkab liginema mäa-ratud tähtpäevale.

Sakalamaa Viljandi malevkonnast on tervelt seitse rühma rivistunud algkooli saalis. Lipp tuuakse vastava tseremoonia saatel lauluhelide kstes malev-konna juure. Siis tulevad maleva staap ja saabunud peastaabi ülem. Ettekanne malevkonna pealikult, ter-vitused. Siis järsku lilled — malevkonna nimel küla-lisele. Üleandjaiks on loomulikult Viljandi naisrühma-de liikmeid. Tervituslauseid, siis algavad segaeeska-vaga ettekanded. Peo korraldajaiks on Viljandi noore-mad rühmad — alles kinnitust leidnud kolmandad mees- ja naisrühmad kokkuleppel koos. Esitatakse muusika, laulu, deklamatsiooni, võimlemise ja muid ettekandeid; koguni saksakeelne kahekõnegi seisab ka-vas noorte poiste poolt, kes kujutavad „suurt“ saksa reisiril. Vahepeal tehakse mängu ja tantsu, õpitakse uusi mänge. Väikesed haukapojad jutustavad ka oma muistendeid peastaabi onule, kogunedes nurka, kui tei-sed tantsivad. Kuid tants ei tahtnud meeldida seekord — tulli hulgani kuulama poegade juttu. Kuid kellaag juba näitab tundi, mil noored alati pöörduvad tagasi koju vanemate juure, ja nii tuleb ka seekord teha lõpp — teiseks korraks jääb koguni lubatud uudismän-gu korraldamine. Korrast peab täpselt kinni pidama.

Ja mida tehakse siis pealinna noorte kotkaste malevas? Ka siin on tegevus hoogus. Tavalise tegevuse ja koonduste kõrval on vajaline juhte välja kujundada, milleks töö on korraldatud tervelt kolmes grupis. Juhtide kursused, eriti salgapealikuile. On ju pealinna maleva ainus, kus linna olukorras ka malevkond leidnud rakendamist. Malevkondade järgi ongi grupeerumine sündinud: Põhja omaette (hiljem ühes Ida malevkonnaga), Lõuna ja Kopli koos, Nõmme malevkond omaette Nõmmel. Ka Kalevi malevkond on organiseerumisel. Hulk kavatsusi tegevuse alal ootab järge, kuid pealinn tahab varsti ka noore kotka vormiriides poisse näha tänavail liikumas. Juba ongi mõned poisid teinud jalutuskäike, ja selles sammuvad esirinnas Lõuna malevkonna rühmad. Malevkond on saavutanud kokkuleppe naiskodukaitse jaoskonnaga ja nüüd ömmeldakse hooliga bluuse ja pükse, et Lõuna malevkond varsti võiks ühtlaselt esineda. Ka Põhja malevkond on ühtlane, kandes endise aja — noorsepa — riidetust ja tahtes alles sügisel ühekorruga ümberriietust ette võtta. Teised riietuvad jõudu mööda, kuigi ühine ettevõtte oleks tulusam majanduslikultki.

*

Ka peastaabis on käimas kibe töö, nagu seni ikka on olnud. Mõni suurem kavatsus on teostumisega veninud loodetust pikemale. Kauaoodatud käsiraamat pole veel ilmunud, kuid on juba trükikojale osalt üle antud. Seega I ande ilmumist on oodata kevadel. Kokku tuleb viis annet, nendest on loota kolme-nelja veel aasta esimesel poolel. Iga anne on omaette tervik, käsitades erilist noorkotkalist tegevusala. Kogusummas annaksid anded umbes 500-leheküljelise teose. Selle ilmumisega kaoks vajadus peastaabi teadete järele, millistest praegu on ilmumas nr. 3 tegevuskava, aukohtu korra, laagrijuhtnööride ja registreeritud rühmade nimikirjaga. Muidugi veel muudki sisu.

Varrukamärgid ja järgumärgid on valmimisel, vöö vabrikus valmistamiseks on katsetamised ees, vööpandlad valmivad ligemal ajal. Propaganda abinõudest on noorkotkalised diapositiivid (udupildid) valmimas

pealkirja all „Isamaa auks ole valmis“. Neid valmib 15 seeriat, nii et iga malev saab ühe oma alatisse käsutusse. Eelseisvaist ettevõtteist on suurem juhtide õppelaager, milline on määratud 12.—16. juuniks. Osa võtma kutsutakse igast rühmast üks staabi liige, peale nende malevkonna staabist esindaja ja maleva staabist kolm. Osavõtjad tahetakse kokku saada vormis, kuna on ju ette nähtud õppetöö kõrval ka külaliste vastuvõtmist ja laagrielu filmimist.

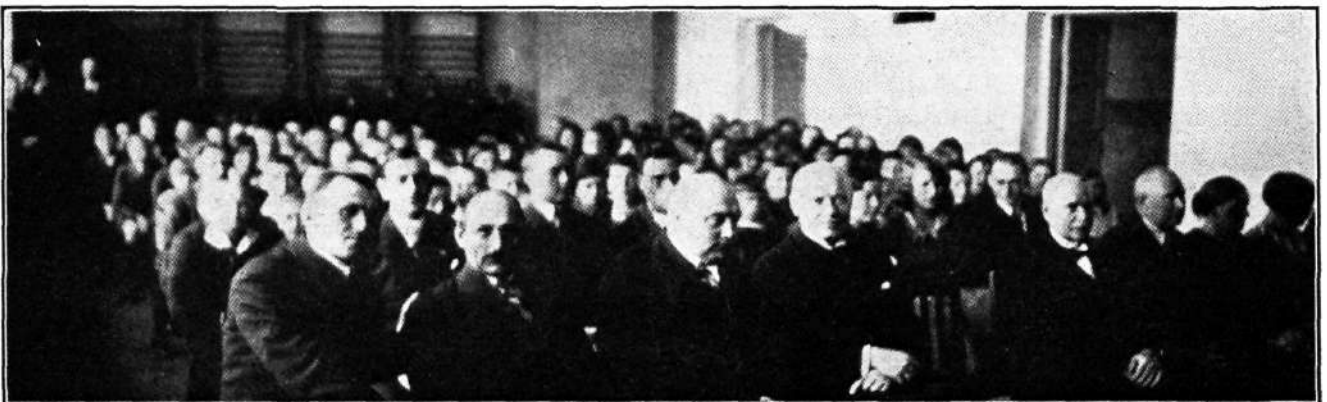
Seni tuli peastaabil tegelda hulk aega eelarve koostamisega, milline nüüd ligi 22.000 krooniga on viidud tasakaalu ja peastaabi poolt lõplikul kujul vastu võetud. Ka mitmed formulaarid on trükist ilmunud ja malevaise laiali saadetud, nende hulgas noore kotka tunnistus, mis pärast pesakotka katse sooritamist organisatsiooni täisõiguslikele liikmeile tunnistusena kätte antakse. Rühmade esitatud lipukavandid on tulnud kinnitamisele ja esindajad üksused võivad asuda nende valmistamisele, peagi oma lipu lehvides sammuda noorte selge- ja sirgejoonelisel rajal. Et seda oleks võimalik veelgi kindlamini õiges vaos hoida, on peastaabi poolt kutsutud ametisse instruktor, kes mai keskpaiku ametisse asudes kõik rühmad läbi käib, tegevusjuhiseid andes ja juhtidele praktilist oskust jagades.

*

Hulk Sakalamaa rühmi on asunud oma ajakirju välja andma. Nii Viljandis „Kotkas“, Pilstveres naisrühma väljaandena „Koidutar“. Ja viimase sisus seisab: „See on ikka tõesti armas nimi — „Koidutar“. Ajab tahtmatult rõõmsaks. Kui öeldakse: „Koidutarid, täna on koondus!“ — Oh kui hea meel. Aga me peame end ka üles pidama koidutaride sarnaselt. Peame olema karsked, viisakad, ausad ja õilsad. Ei tohi eksida ühegi seaduse vastu. Peame täitma kõiki kohustusi, mida aga suudame. Me püüame kõigile teha headmeelt. Tahame olla head ja sõnakuulelikud koidutarid.“

Nii „Koidutar“ nr. 1 sisust 17. märtsist 1931. a.

J. T.

Noored kotkad ja nende juhid pealtvaatajana 3. rühma ettevalmistustel.

Naiskodukaitse Järva ringkonna tegevusest sanitaar- ja kodukultuuri aladel

A. LUSMAN,
Järva ringkonna esinaine.

Püüdes täita enam-vähem kõiki kohustusi, mis põhimäärused, kuid lisaks veel tegelik töö ja elu on pannud naiskodukaitse õlgadele, oli Järva ringkonna 1930./31. eelarve- ja tegevusaasta intensiivsem tegevus pühendatud sanitaar- (mille all mõtlen ka tegevust üldise rahva tervishoiu alal) ning kodukultuuri aladele.

Tegevus sanitaaralal seisib peamiselt sanitaarjõudude, s. o. samariitlaste, ettevalmistamises. Samariitlaste kursuste korraldamiseks rohkemal arvul andis võimaluse keskjuhatuselt saadud 80-kroonine toetus, millele maleva summadest lisaks lubatud 50 krooniga oli võimalik palgata ametisse lektorit. Lektori kohused võttis lahkesti enda peale proua Kibberman, saades tasu 30 tegeliku tööpäeva eest ringkonnalt 130 krooni, lisaks sõit ja ülalpidamine jaoskondadelt (vahepealsed puhkepäevad tasu alla ei käinud). Selle aja kestes täitis pr. Kibberman lektori kohustusi osa kursuse ulatuses kuues jaoskonnas, viibides igal kursusel 5 päeva ning õpetades 20—25 tundi. Ülejääva osa õppekavast võtsid endi peale lähemal asuvad arstid. Peale eelnimetatud seitsme kursuse andis pr. Kibberman veel ühe kursuse jaoskonna kulul (Päinurme jsk.).

Lisaks palgatud lektori pr. Kibbermani kaasabil toimepandud seitsmele kursusele on korraldatud veel kursused kuues jaoskonnas, kus lektori kohustusi täitsid kohapealsed arstid, välja arvatud Koigi kursus, kus õpetust terve kursuse ulatuses andis ringkonna-arst dr. Sööt (Koigi asub viimase elukohast — Paides — 18 klm. kaugel).

Seega on Järva ringkonnas mööduval tegevusaastal naiskodukaitse poolt üldse pandud toime 13 samariitlaste ettev. kursust. Eksamid on läbi allpool nimetatud 12-nes jaoskonnas, kus kutse omandas järgmine arv samariitlasi:

Paides (kursuse korraldas ringk. juhatus)	36	samariitlast
Rakke jaoskonnas	7	"
Järva-Jaani "	9	"
Koigi "	6	"
Türi "	14	"
Kolu "	7	"
Käru "	14	"
Koeru "	9	"
Väätsa "	7	"
Päinurme "	8	"
Laupa "	4	"
Einmani "	6	"

Kokku . . 127 samariitlast

neist 91 naist ja 36 meest.

Halbade teede tõttu on eksam pidamata, kuigi kursus juba lõpetatud, Ambla jaoskonnas, kus lõpetajaid on loota umbes 10. Kui siia juure arvata veel varem Tapa jaoskonna poolt ettevalmistatud 6 naissamariitlast (Lehtse jsk. 4 ja Tapa jsk. 2), arvestades ka Amblast loodetavaid samariitlasi, oleks üldine arv käesoleva tegevusaasta lõpul 143 ning varustatud sanitaarpersonaaliga oleksid seega täpselt pooled jaoskondadest, arvult 15.

Lisaks neile võib arvestada veel ringkonna arsti dr. Sööti poolt Paide linna täienduskooli õpilasil toimepandud kursust, kus samariitlase kutse omandas 16 õpilast. Viimaseile on antud välja Punase Risti tunnustused nende kuuluvuse kaudu Noorte Punase Risti organisatsiooni.

Eksamikomisjon on sõitnud välja 10 jaoskonda, kuna kahe jaoskonna samariitlased käisid Paides eksamil. Eksaminantidest jäi mulje, et igal pool on tõsiselt tööd tehtud, on hoolega õpitud ja praktilises osas harjutatud, omandades täiesti rahuldavaid, kohati aga ka väga häid teadmisi samariitlaste õppekava ulatuses.

Pole vast huvitusetu ülevaate saamine sellest, kui võrd on suutnud praktiseerivad arstid kursustel töötada kaasa. Peale palgalise lektori andsid kursustel tasuta õpetust järgmised arstid:

1. Dr. K. Sööt, ringk. arst — 7 kursusel, kokku 60 tundi
(sellele lisaks veel Paide täienduskoolis antud kursus 40 t.)
2. Dr. Gläser — 7 kursusel, kokku 37 tundi
3. Dr. Rosenstein — 2 „ „ 25 „
4. Dr. Selav — 1 „ „ 35—40 „
5. Dr. Jaskovski — 1 „ „ 24 „
6. Dr. Naaris, maleva arst — 2 „ „ 9 „
7. Dr. Perker — 1 „ „ 6 „
8. Dr. Kleis — 1 „ „ 8 „

Gaasikaitse alal loengud kursustel täitis väga vastutulelikult maleva instruktor hra kapten Reitkam. Viimased olid igal pool korraldatud laiemale hulkadele, kusjuures osavõtt neist oli kuni 200 inimest loengul.

Ei saa jätta märkimata, et samariitlaste kursuste korraldamine langeb ajale, millal oli ametis ringkonnaarst dr. K. Sööt (aprillikuust 1930. a.). Selle ajaga õieti algabki Järva ringkonna tegevus sanitaaralal ja suur osa saavutustest tuleb kirjutada ringkonna-arsti energilise ja heatahtliku kaastöö arvele.

Peale samariitlaste kursuste on ringkonna-arsti algatusel pandud toime loenguid üldise rahva tervishoiu alalt, üldise 5 jaoskonnas, kokku umbes 450 kuulajale. Lektorina esines ringk.-arst dr. Sööt, teemil „Rinnalapse toitmine ja talitus“. Loengut selgitasid valguspildid, missugused olid üüritud tervishoiu muuseumilt. Rahuldama jäi kahe jaoskonna soov lektori ülekoormatuse ja kauge maa tõttu.

Edasi on ringkond asunud sanitaar-varustuse muretsemisele. Kuna rahalised võimalused on väikesed, valis ringkond sidematerjaali muretsemiseks järgmise tee, missugune võimalus vast teistelgi väärrib kasutamist: tellisime kanga valget marlit, millest Paide linna haigla juhataja (ühtlasi ringk.-arst) lahkel vastutulekul valmistati haiglas desinfitseeritud sidemed. Sel viisil valmistades läksid sidemed maksma umbes 11 kuni 13 senti tükk. Samuti tellisime ka vatti. Sel teel odavasti saadava sidematerjaaliga tahab ringkond varustada ka jaoskondi, kuna haigla personaal andis lubaduse sidematerjaale ka edaspidi valmistada.

See oleks peajoontes kordasaadetud töö, mis tahab olla algus. Oli kavatsus minul järgneval tegevusaastal jätkata samariitlaste kursuste korraldamist, korraldada olevalle samariitlasile kordusõppusi, harjutusi, demonstratsioone jne., aidata kaasa jaoskondadele sanitaarvarustuse muretsemisel, täiendades ringkonna tagavara-sid, samariitlaste organisatsiooni loomine, kuna nad praegu veel alluvad kõik maksva mää-

ruse kohaselt ringkonnale, populaar-teaduslike loengute korraldamine rahva tervishoiu alal, samariitlaste rakendamine tegevusse gaasikaitse alal jne. Selle tegevuse jätkamisel minu poolt kinnitatud töökava järgi loodan uelt juhatuselt parimat.

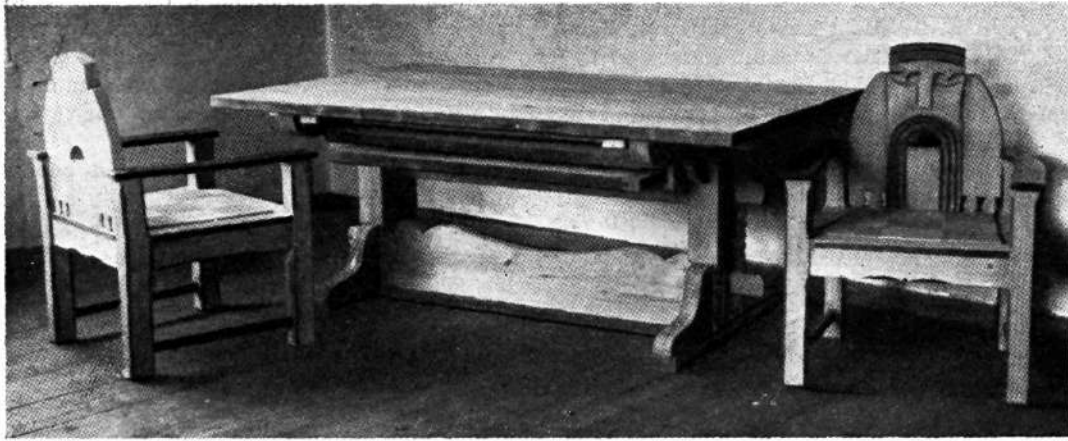
Edasi oli ringkonna tähelepanu pühendatud kodukultuuri alale.

Kodukultuuri alal maitse arendamine, eeskujude pakkumine, teadmiste ja oskuste levitamine jne. on tänuväärsemaid tegevusi mitte ainult kodude ilu, puhtuse ja mugavuse tõstmises ning sellega ühes ka koduarmastuse, kodu vastu lugupidamise süvendamises, vaid ka väga suurel määral rahvamajanduse seisukohalt. Kui palju välismaalt sisseveetud ilmetuid turusaadusi ostetakse kalli raha eest lihtsaisse maakodudesse, kuhu nad sagedasti hoopiski ei sobi, kuna peaaegu kõike sedasama võiksid perenaine ja peretütar valmistada kodus, kodusest materjalist. Vahe seisab vast ainult selles, et oma töö oleks palju armsam, lihtsale kodule sobivam, maitserikkam ja ka praktilisem. Sedasama võiks öelda ka peremehe ja perepoja kohta, kes oma vabad tunnid nende otstarbetult veetmise asemel kasutaksid hõõvlipingil töötamiseks ja nii mõnigi mugav ja maitsekas mööbliese kaunistaks kodu. Kui veel perenaine sinna juure kujub vaipu ja patju — ei jääks mugavuselt ja ilult enam palju soovida.

Kodukultuuri tõstmise on Järva ringkond võtnud oma ülesandeks, mida alustasime möödunud tegevushooajal loengute korraldamisega. Lektori ülesanded sel alal võttis lahkesti enda peale Paide koolide joonistamise-õpetaja hra kunstnik Roosileht. Loengut selgitas ligi 100 valguspilti, milledeks diapositiivid valmistas hra Roosileht ise, oma kavandite järgi. Valguspildi aparaadi nii kõne all olevaiks kui ka dr. Sööt'i

N. k. k. Türi jsk. samariitlased ühes eksami komisjoniga eksami päeval 1. veebr. 1931. a. Esimeses reas istuvad: Dr. Gläser — lektor, prl. Estental — pk. esinaine, prl. Lusman — ringk. esinaine ja dr. Sööt — ringk. arst ja E. P. Risti esindaja.

Kunstnik A. Roosilehe kavandi järgi Paide tööstuskoolis Tallinnast saadud tellimise peale valmistatud söögitoa mööbel, värvilt hõbe-hall mustaga.

loenguiks saime Järva tiisikuse vastu võitlemise selt-silt, mille eest palju tänu võlgneme.

Soov kodukaunistamise alal loengute korraldamiseks oli väga elav. Neid ringkonna algatusel toime panna oli võimalik ainult 12 jaoskonnas. Peale selle korraldasid kaks jaoskonda loengud oma kulul ning Paides Eesti Kodutööst. Ed. Keskseksi kohaliku osakonna poolt. Seega üldse 15 kohas, kuna järke ootab veel üks jaoskond. Samuti haruldaselt elav oli osavõtt loenguist: igal pool jälgis hra Roosilehe elavat, ladusat ja kohati humooriküllast ettekannet huviga üle sajapäine kuulajaskond (12 loengul oli kuulajaid kokku 1756 isikut).

Märgin lühidalt tähtsaimad osad, mis loengus leid-

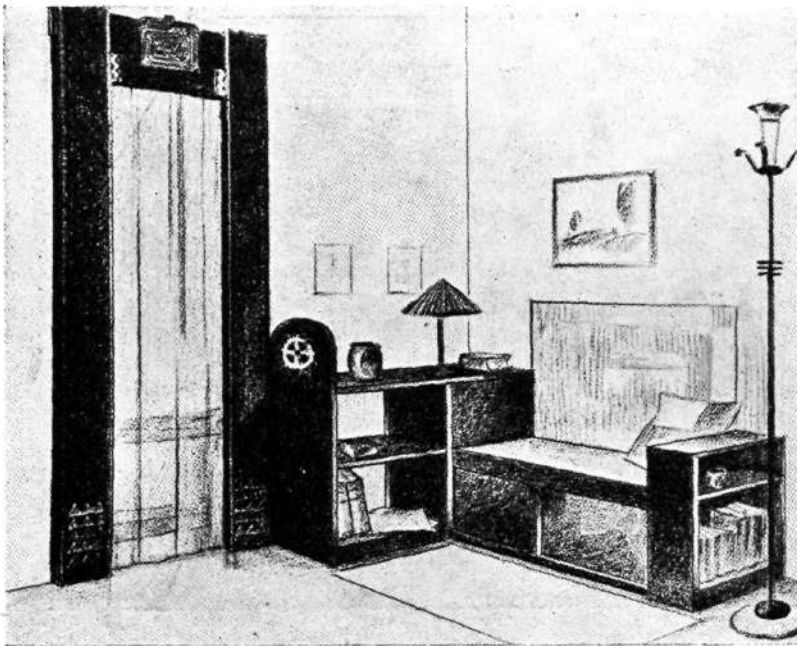
sid käsitamist. Üldises osas käsitas lektor meie tänapäeva kodu ilmet, praegusaja arvamist kodust ja selle mugavusest, tänapäeva turu ilmetuid saadusi, tööoskust ja -tahet ennevanasti ja praegu, kokkuhoidu, äärmist elegantsust ja vaesust kõrvuti, igatsust äärmise toreduse järgi, tööoskust, loomingu lõbu, meie oma töötuse ja selle saaduste kasutamist jne. Teises osas — kodu (selle ümbrus, esikülg, aed, ilupuud, lilled, lehtlad, rõdud, aiamaoöbel, puhtus, kord jne.), elamud, tubade sisustus, dekoreerivad esemed, kaunistav joonistus meie tarbeasjul, mustrid, labase turumaitse vastu võitlemine ja omase stiiliehtsa kodu loomine, meie viimne kodu (kalmistud) ja selle ilme jne.

Valguspildid andsid palju näpunäiteid ja eeskujul lihtsa korteri sisustusest — mööblid, vaibad, tarbeasjad, dekoreerivad esemed jne., edasi kodu ümbrus, lehtlad, aiamaoöbel jne. Eriti meeldiv oli lihtsuse esiletoomine: kuigi stiilsed ja kaunid, olid valguspildidel antavad eeskujud siiski meie kodudes hea tahtmise juures oma jõul järeleaimatavad. Võis näha, et lihtsa pingigi võib suurema vaevata valmistada sellise, et see on ilus, dekoreeriv ese korteris, samuti võib paljupraktiseeritavaist riideribadest valmistada eeskujulise kauni vaiba.

Loengute korraldamiseks sai ringkond toetust Eesti Haridusliidult ja Kodutööstuse Ed. Keskseksilt, kokku 162 krooni.

Võib kindlalt öelda, et loengud neist haruldaselt elava osavõtu juures suutsid heade tagajärgedega pakuda parimat.

Ka sel tegevusalal oli kavatus tööd veelgi intensiivsemalt jätkata. Tegevuskavasse oli minu poolt vöe-

Kunstnik A. Roosilehe kavand: toanurk; mööbel värvilt must, pihlakamarja-punaste kaunistustega.

tud rändava näituse korraldamine eeskujulisest tubade sisseseadest ja selle kavandest; sisseseaded (miniatuur- sed) lubas seks otstarbeks tasuta valmistada Paide töös- tuskool ja kavandid selleks anda hr. Roosileht; mööblite kavandeid valmistab hr. Roosileht praegu E. Kodutööst. Ed. Keskseksi ülesandel viimase poolt koostatava albumi jaoks, samu kavandeid (teisendeid) oli lubatud ka kodukaitse näituse tarvis. Edasi tahaksin näitusel demonstreerida kodukäsitöö toodanguid, eriti kudumis- alalt, ning teisi kodukaunistamis- ja mugavusesemeid. Näitusega kaasas oleksid loengud hr. Roosilehelt, mil- leks viimane juba nõusoleku andis. Seda kõike töötahte ergutamiseks ja eeskujude pakkumiseks. Et aga üht- lasi võimalust anda nähtut-kuuldut tegelikus elus läbi viia, oli soov korraldada vastavaid oskuskursusi ja eel- oleval hooajal esijoones kangakudumise alal.

Vaadates tagasi möödunud tegevusele pean tähendama, et jaoskonnad on väga heatahtlikud ja vastutulelikud, on üldiselt näidanud üles suurt ettevõtlik- kust ja head tahet tegutsemiseks, kui seda neile ainult võimaldatakse. Jaoskonnal üksikult on raske teostada

suurema ulatusega ettevõtteid, seepärast jääb just ring- konnale täita suur ülesanne — sihikindlalt luua ja orga- niseerida tegevusvõimalusi. Ja see töö on küllalt taga- järjerikas ning tänuväärne selleks, et täie tahte ja energiaga end pühendada tegevusele, mis heale kodu- kaitsjale end rõõmu- ja rahuldustundega peaks tasu- ma. Pole kahtlust, et kodukaitse arvurikkas peres jat- kub jõude, kel on küllaldaselt võimeid ja head tahte- jõudu algatavaks ja juhtivaks tegevuseks, jääb vast ai- nult soovida — rohkem aega end sellele tegevusele pü- hendada võimiseks.

Samuti on heatahtlikku vastutulekut näidanud üles lgp. lektorid ja teised, kellelt kaastööd on palutud. Ka- sutan juhust, et öelda nii enda kui ka kogu Järva kodu- kaitse nimel südamliku tänu kõigile, kes kodukaitse te- gevusel oma kaasabi on lubanud, eriti aga hr. kunst- nik Roosilehele, pr. Kibberman'ile ja ringk. arstile dr. Sööt'ile neilt palju aega nõudnud vaevarikka töö eest.

Paides, 28. aprillil 1930. a.

A. L u s m a n, Järva ringkonna esinaine.

Nõudke ainult
ETK naturaalseid,
mis on
peenemaitseelised,
hea aroomiga,
hinnalt mõõdukad.

Hinnakiri.

	P u d e l i d		
	à 1/2 ltr.	à 3/4 ltr.	à 1 ltr.
Punasesõstravein	Kr. 1.15	Kr. 1.50	Kr. 1.90
Dessertvein	—	„ 1.60	„ 2.—
Eesti Magus	—	„ 1.60	„ 2.—
Lauavein	—	„ 1.60	„ 2.—
Valgesõstravein	„ 1.30	„ 1.80	—
Pomovac	—	„ 2.—	—
Black Current	—	„ 2.50	„

VÄIKE RETK

UUEMA AJA TULIRELVADE VALDA

Püüe tulirelvi ehitada nii, et saaks neist võimalikult palju laske anda üksteise järele, aega raiskamata vahepealsele laadimisele, on väga vana; on niisama vana kui tulirelvad. Tehnika on sellega igal ajal tegemist teinud ja maailmale toonud mõnegi vaimurikka sünnituse.

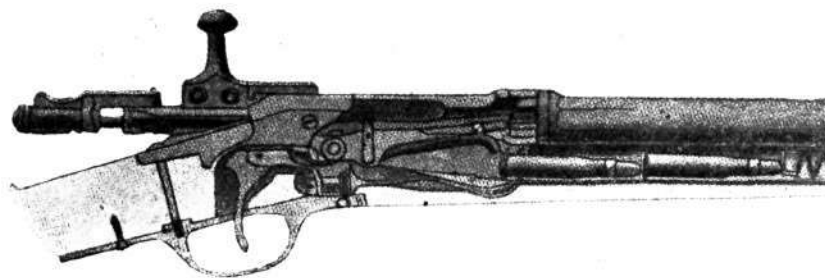
Käesoleval retkel tutvume peamiselt 19. sajandi viimisel veerandil ja käesoleval sajandil kasutada olevate käsituli-relvadega ja algame n. n. magasinirelvadega.

Magasinirelvaks nimetatakse niisugust relva, mil on padrunit tagavara mahutamiseks külge tehtud magasin (salv), kust saab padrunit viia rauda, s. o. relva laadida lihtsa luku ettelükkamisega, ilma et oleks, nagu üksiklaadimise juures, tarvis iga lasu juures padrunit võtta padrunitaskust ja käsitsi asetada padrunitesse või lukukotta. Alles padrunitesalve tühjenemise järele on seda tarvis uuesti täita tagavaradest ja laskmine võib jätkuda endise kiirusega.

Joon. nr. 1. Pärماغasiniga püss.

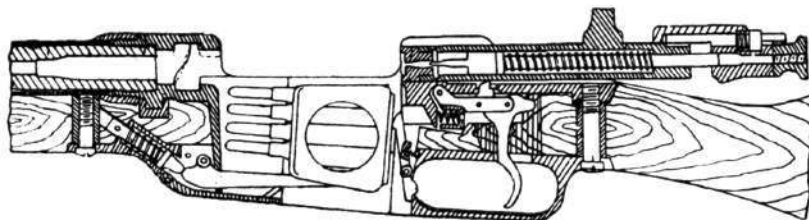
Esielgu oli kolme tüüpi magasinirelvi, nimelt magasinide asetuse järgi: tagamagasinidega, eelmagasinidega ja keskmagasinidega

Joon. nr. 2. Eelmagasiniga püss.

Esimest liiki püsside juures (v. joon. nr. 1) pesitsid padrunid laepära õõnsuses, kust neid vastava mehhanismi abil üksiklaadimise luku alla lükati, missugusel kohalt pärast luku avamist viidi padrunit rauda.

Eelmagasinidega relval (v. joon. nr. 2) on padru-

Joon. nr. 3. Keskmagasiniga püss. Laadimine 5-padrunitilisest pidemest.

nite mahutamiseks tehtud toru lae sääresse piki säärt. Laadimisvõtete juures liiguvad padrunid tagurpidi ja viimne padrunit tõuseb luku ette.

Mõlemad ülalnimetatud magasinitüübid kannatavad kahe suure puuduse all: esiteks iga padrunit väljalaskmise järele muutub relva raskuse keskpunkt ja teiseks saab niisuguseid magazine täita padrunitega ainult üksiklaadimise, mis on aegaviitev.

Niisugusele magazinele vaadati kui laskemoona panipaikadele, kust laskemoona võeti ainult tähtsamail lahingsilmapiikudel, et tulekiirust tõsta, kuna harilikus lahingolukorras magazine sulleti ja relva kasutati nagu üksiklaadimise relva.

Hoopis teissuguse käsitamisega on keskmagasiniga relvad (v. joon. nr. 3). Siin asub padrunit tagavara otsekohe kas luku all või luku kõrval ja esimene padrunit viiakse vahetult lukuga rauda.

Niisugune viis annab selle suure paremuse, et siin on võimalik 5 (mõne relva juures ka enam) ühte pidemisse paigutatud padrunit ühe võttega magazine laadida, mis annab suure kokkuhoiu ajakulus. Niisugune paketi-kaupa laadimine annabki mitmeladimise sisu.

Tühja magazine täitmine uue padrunitepaketiga võtab niisama palju aega kui relva laadimine üksiku padrunitiga.

Asja sisu suhtes kõrvalise tähtsusega nähtusena mainime siinkohal, et peale kindlalt relva külge või sisse tehtud keskmagasinide on mõnede relvade juures nähtud ette vahetatavad magazine, milliseid võib relva külge kinnitada ja sealt eraldada vajaduse järgi.

Eraldamiseks teissuguste laadimisviisidega relvadest on hakatud ülalkir-

jeldatud laadimisega relvi nimetama „kordumislaadimisega“ relvadeks. Laskmine kordumislaadimisrelvadega leiab aset järgmiselt: iga lasu järele laskur võtab relva palgest ära, teeb kordumislaadimise parema käega, paneb palge, sihhib ja annab uue lasu. See kordub kuni magasinini tühjenemiseni. Selle järele laadib magasinini uue padrunitepaketiga ja jätkab tulistamist.

Järgmine samm relvade edasiarendamisel viib juba „isetegutsevate“ relvade juure, s. o. niisuguste relvade juure, kus gaaside tööd kasutatakse ära nende „kordamisliikumiste“ sooritamiseks. Seda liiki relvadena esinevad n. n. iselaadid ja automaat-tulirelvad.

Niisuguste relvade süsteeme on väga palju ja seepärast peame nende suhtes piirduma äärmiselt üldise ülevaatega.

Üldiselt võib neid relvi jagada kahte suure liiki:

- a) tagasipörke laadimisega ja
- b) gaasisurve laadimisega.

Et iga lasu ajal relv teeb teatava tagasipörke, on meile juba varem teada. Relvas tekkinud jõudu ja liikumist kasutatakse selleks, et raua tagasilikumisel sellest eraldatakse relva lukk, mis lasu kestvusel raua kindlasti sulges. Raua tagasijooksul avaneb ka lukk.

Raua viib uuesti eelseisu sellekohane tõukevedru. Raua etteliikumisel liiguvad osad teevad ära järgmise töö: viivad uue padrundi raua ja sulevad luku. Tõukevedru pingutatakse vinna raua tagasijooksu ajal.

Niisuguseid relvi nimetatakse tagasipörke laadimisega relvadeks.

Teise grupi relvade, s. o. gaasisurve laadimisega relvade, juures kasutatakse laadimistöö läbiviimiseks rauaõones tekkinud gaase. Siin on harilikult raua suudme pool auk raua õones, kust kaudu gaasid rõhuvad n. n. gaasikolvile ja see oma varre kaudu paneb liikuma luku ja teised relva liiguvad osad.

Kummagi süsteemi heade ja nõrkade omaduste harutamine ei kuulu siia. Siiski peab lugeja üksikasjalise loeteluta uskuma, et kummagi viisi juures, olgugi et nad põhiideelt paistavad olevat äärmiselt lihtsad, otse imekspanemisvääriiselt palju tehnilisi raskusi tuleb ära võita. Millegi need raskused on tingitud, võib paari sõnaga ära ütelda: hiigla suur gaaside rõhumine rauaõones ja tibatilluke aeg, mille jooksul see rõhumine areneb.

Seni on meil ühine jutt olnud iselaadivaist (poolautomaatseist) ja automaatrelvadest. Nende vahe ja iseäralduste väljaselgitamiseks tuleb kummagi süsteemi juures peatuda lähemalt.

Iselaadid (neid nimetatakse veel poolautomaatseiks) relvad avavad luku ise, laskuri kaastegevuseta, viskavad tühja kesta välja, viivad uue padrundi raua ja sulevad uuesti luku, nii et relv on jällegi laskevalmis. Kogu selle tegevuse kestes võib laskeasendisse edasi jääda ja kogu aeg pidada märki silmis. Laskur sirutab sõrme triklile, sihhib uuesti, sest et tagasipörkel siht nihkus kõrvale, ja päästab siis trikli uuesti järgmise lasu andmiseks,

Relva iselaadimise omadused võimaldavad ära kasutada nende kõrgele viidud tulekiirust. See pole iselaadivate relvade ainuke ja tähtsaim eesmärk. Pole ju laskuril alati tarvis kasutada iselaadiva maksimaalset tulekiirust.

Seda teeb muidugi sõdur tähtsal lahingusilmapiigul, kui tal on kardetav või suur märk ees; teeb püstolilaskur, kui puutub rind rinnaga kokku arvuliselt suurema vastasega.

Kui palju juhtub aga sääraseid eeltingimusi? Iga-päevaste juhtumite hulka need igatahes ei kuulu.

Kasu, mida iselaadiv relv selle kasutajale pakub, seisab esimeses järjekorras selles, et hoides kokku laskuri füüsilist jõudu hoiab sellega teda kauemini väsimisest, ja teiseks selles, et laskuri silma ja mõtteid iga lasu järele märgist eemale ei juhita kõrvaltoiminguile, nagu seda on laadimine.

Nii saab aja kokkuvõetud kasutada ära sihtimise väärtuse tõstmise arvel.

Peale selle, et laskuril jääb ära laadimisvõtete tegemine parema käega, on teda varjendi tagant vastasele vähem näha. Niisugune enesepeitmine pole tähtis mitte sõdurile lahingus, vaid seda läheb tarvis mõnikord ka jahimehele. Nüüd saab sõdur ennast peita ka vähimagi varjendi taga, mis tunduvalt vähendab haavamisvõimalusi.

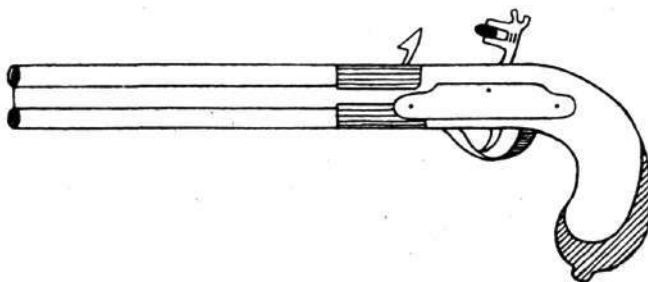
Kui on juttu sõdureist, kes kannaksid iselaadivaid püsse, siis on need samad järelekaalumised, mis selle küsimuse kohta on avaldatud sõjalises kirjanduses. Olgu kuidas see ka on, kuid seni pole ükski sõjaline jõud võtnud kasutamisele iselaadivaid püsse jalaväe ametliku relvana.

*

Laiemas ulatuses esinevad iselaadivate relvade edustajatena lugematute mudelite järgi valmistatud iselaadivad püstolid, igasuguses kujus ja raskusega, alates täiusliku sõjaväepüstoliga ja lõpetades „mängupüstolitega“, mis mahuvad vestitasku.

Püstolite juures laseb end iselaadimisprintsipi tehniliselt võrdlemisi kergesti lahendada, sest väikeste püstolite padrundi juures on pearaskus, s. o. gaaside suur rõhumine, kergemini korraldatav. Sellega on tehniliselt võimaldatud tarvituskõlvuliste püstolite valmistamine.

Tarvidust niisuguste relvade järele on. Püstol on

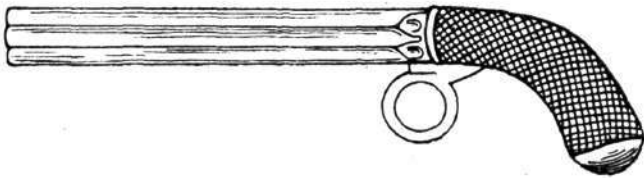

Joon. nr. 4. Kaheraudne püstol.

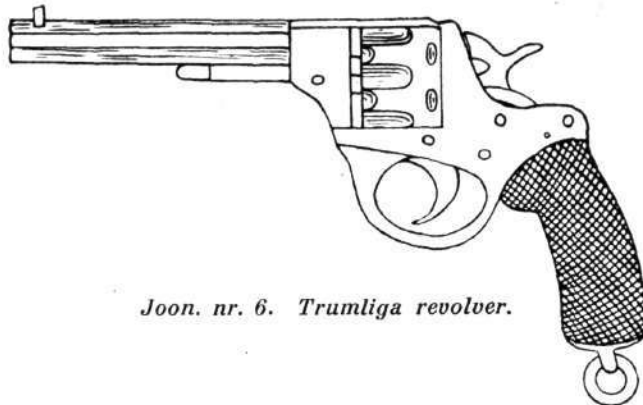
relv, mida kasutatakse peamiselt läheda maa võitlustes. Ükski teine relv ei pea nii välkkiirelt kasutusvalmis olema ja näpsavalt antud lasuga saavutama nii silmapilkeid tagajärgi. Niisuguses olukorras on tervitatud relv, mis iga lasu järele uuesti otsekohe on laskevalmis ja vähimatki aega ei vaja laadimisele.

Juba enne iselaadivate-püstolite leiutamist tehti sel alal tüsedat tööd. Kui veel olid moes eestlaetavad püstolid, tehti need kaheraudsed, et vähemalt 2 lasku võimalikult kiiresti üksteise järele välja lasta (v. joon. nr. 4). Neile järgnesid neljaraudsed püstolid (v. joon. nr. 5) ja terve kimbu raudadega püstolid, millised keerlesid telje ümber.

Järgmine edusamm oli trumlitega revolvrите leiuta-

Joon. nr. 5. Neljaraudne revolver.

Joon. nr. 6. Trumliga revolver.

mine. Nende paigalseisva raua taga on keerlev trummel, mis sisaldab 6—7 padrunit (v. joon. nr. 6).

Kas eelistada trumliga revolverit või iselaadivat püstolit, on juba laskuri maitseasi. Arvamiste võitlus selle küsimuse ümber pole veel lõpnud, nagu näha vastavast erikirjandusest.

Tuleb ette nii häid kui ka halbu revolvreid ja iselaadivaid püstoleid. Loomulikult võib ainult häid relvi omavahel võrrelda.

(Järgneb.)

Täielisim spordiäri Eestis

KAUBAMAJA

„Sport“

Tallinn, S. Karja 18

Kõnetr. (2)23-00.

Soovitab spordiabinõusid kõigil aladel.

Hooaja kõige paremaid

Inglise tennisreketeid.

A/S. „Union“

täieline jalanõude osakond.

== Nõudke hinnakirju. ==

A-S Ühendatud Manufaktuur Kauplused

End. J. Jegorov.

Raekoja plats 18.

Soovitame suures valikus kõiksugu riidekaupu kodu- ja välismaa vabrikust. Suur valik pudukaupadest.

HINNAD ODAVAD.

„Kaitse Kodu!“

järgmine number ilmub

23. mail

suvistepüha

kaksiknumbrina.

VIA DOLOROSA

Õudseid lugusid allveelaevade hukkumisest, mida on kirjutanud elu ise.

Ükski raamat kogu maailma kirjandusest, pealkirjaga „Õudsed lood“, ei saaks võistelda koguteosega, mille nimi oleks „Elamused hukkuval allveelaeval“. See teos aga osutuks lasteraamatuks, võrreldes sellega, mida võiksid kirjutada manalas viibivad surnud ise.

Kord leiti ühe surnu päevik. Tunnen ainult ühe paralleeli sellele, — inglise kapten Scotti märkmed telgis, lõunanaba läheduses, kus ta kirjeldab enda ja oma sõprade külmamissurma, kuni ta enese käsi tardub. — See on ühe mereväe ohvitseri päevaraamat allveelaevast „U-30“.

Borkuni reidil, Ems'i jõe suus oli väljas õppelaevastik, mis koosnes mõningaist allveelaevust ja ühest vanemat tüüpi torpeedopaadist-emalaevast. „U-30“ oli tulnud hiljuti dokist, pärast suuremat remonti, ja tegi harilikke proovisõite. Muuseas pidi ta laskuma jõesuu sügavaimasse kohta põhja, et proovida kõigi ventiilide ja torustike tihedust. Nagu truu koer jälgis emalaev harjutusi tegevat allveelaeva ning hoidus läheduses, kui see sukeldus ülalnimetatud prooviks. Koondusilem seisis sillal ja silmitses teravasti kohta, kus kollane, jõevoolust ringikeerlev vesi oma laineid löi sukeldunud laeva üle. Aeg möödus, „U-30-st“ polnud midagi näha. Ikka sagedamini ja sagedamini vaatas üleml kellale ja sammus närviliselt ühest silla äärest teise. Varsti pidi ju seal, tema silmade ees, hall kere veest tõusma üles, sest et normaalne aeg harjutuseks oli möödunud. Ühes temaga uurisid veepinda kakskümmend meremehesilma.

Siis korraga — hädakisa! Suur Jumal, mis see oli? Hiiglaõhmunull sellel kohal, kust pidi kerkima üles allveelaev, ja juba järgneb teine, kolmas — kuni sügavusest voolav õhk osutus ainsaks keevaks katlaks, mis end vahutavalt ajas laiali ja varsti kattis suureeringilise pinna.

Õnnetus! — „Kõik mehed tekile!“ „Positsiooni poid visata!“ „Paadid vette!“ „Tuukrud valmis panna!“ Kiiresti töötab päästeaparaat, ja traadita lained hüüavad abi.

Korraga paiskas suur õhu- ja veesambakeeris veepinnale mõned inimkehad. Kiired käed haaravad neist kinni ja tõmbavad meelemärkusetud paatidesse. Need olid laeva komandör, tüürimees ja rootur — meeskond komandotornist. Kahe juures olid elluäratamise katsed edukad, nende seas komandör. Ta oli varsti toibunud niivõrd, et võis teatada: „Neljakümne meetri sügavusel paigutasin laeva põhja. Ventiilid ja pakungid kontrolliti ja osutusid tihedaks. Siis lõhkes ühe kangri pöörämisel ja sukeldus veektorustikul olev vaateklaas n. n. tsentraalposti ruumis, — tollipaksune väike klaas, miline nende vanemate tüüpide allveelaevadel harilikult mahutati torustikku, et võida kontrollida, kas vastav sukeldustank veel sisaldas õhku või oli täidetud veega.

Klaas uuendati dokis ja nähtavasti pandi sisse pingutusega, sest et purunes kildudeks vähimagi välise põhjuste. Tagajärjed olid katastroofilised. Veejuga, mis tungis nelja atmosfäärilise surve all tekkinud augu läbi laeva, omas tulistatud granaadi mõju. Kõik, mis oli ta ümbruses, paisati segi, siis löi ta täie jõuga põigiti laeva, vastuseisvale peakülitustahvlile ja purustas raske marmoraluse ühes kõigi selle aparaatidega.

„Sellele järgnes pinedus“ — teatas komandör edasi, — pidi olema tekkinud hirmus segadus, mis lõppeks ainult täiendas katastroofi. Kõik lakkas töötamast elektrivoolu katkestamise tõttu. Sissetungiva vee pöörane jõud takistas iga lähenumist rikkinud toru juure, mis asus ka veel nii õnnetult ühes nurgas, et selle juure kuidagi ei pääsnud ke tagant. Igaüks, kes julges eespoolt juure tungida, paisati maha. Andsin kokkusu- rutud õhku kõigisse tankidesse. See osutus asjatuks. Kogu õhutagavara otsis endale kergema tee rikutud toru kaudu ja voolas laeva, selle asemel, et mõjuda sukeldustankidele ja sealt vett suruda välja. Varsti oli laevas seline õhu liigsurve, et lõhkesid kõrva trum- minahad. Vesi laevas tõusis kiiresti. Tsentraalposti ruumi pidi jätma; inimesed taganesid laeva nina- ja päraruumesse. Veekindlad ukсед tõmbasid nad endi järel kinni. Meie olime lahingtornis lahutatud muust meeskonnast. Pressitud õhu pudelid olid tühjad. Tsentraalposti ruum jooksis vähehaaval täis, nii et vesi kattis juba torni põranda. Õhusurve tõusis seetõttu väikeses torniruumis niivõrd, et me juba olime lämbumas. Siis keeras tüürimees tornilungi lahti, ja vaatamata vee raskusele, mis lasus sellel, lendas see kõva pauguga üles ja me kolm lasti nagu õhupüssist välja.“

Jääkül m hirm läbistas kõiki ülalohijaid, — kaas- võitlejad olid hädas, hirmsas hädas. Päevamured tum- musid ja see, mis hiljuti näis olevat tähtis, ei osutunud enam millekski. Vaikides, tõsise ja otsustava ilmega, silmapilkugi viivitatamata, asus igaüks, keda võidi va- jada, päästetöödele; ja need, kes sellest eemal pidid seisma, vaatasid tarretanud pilgul õnnetuskohale, kus kollane, vahutav jõgi hoidis vangis oma ohvri, jõgi, mis vähikule, kes ei osanud seletada sõiduvees osutuvaid poisid ja toodreid, oleks osutunud mereks, sest ainult idas katkestasid Borkuni saare kollased liivadüürid kauget, lõpumatut veepinda.

Raadiosõnumed lendasid edas-tagasi. Allveelaevade tõstelaev „Vulkan“, mis asus kaheteistkümmne tunni kaugusel Wilhelmshafenis, nõuti kohale, ja kui tuukrud jõudsid veepinnale esimeste teadetega, mis äärmiselt tõsiselt kõlasid, kasutati kohe suurim Saksamaa ujuv kraan Hamburgi dokist Emsi jõe suhu, et tõstetöödel olla abiks.

Hinge kinni pidades kuulatati tuukrute teadaan- deid, kes töötasid väsimuseni ja ikka unesti laekusid

alla jäisesse sügavusse. Nad olid nüüd kõigil järgnevail öudseil päevil ainuke side ülalolijate ja pimedade, raudse puusärgi vahel, milles inimesed olid surmahädas. Nad kloppisid neile terashaamriga julgustavaid sõnu: „Pidage vastu, me tõstame teid!“ ja tõid ülalolijatele nende ikka tugevamaks ja tugevamaks muutuva hädakisa: „Kiirustage! Vesi tõuseb! Õhku! Õhku! Me ei suuda enam kannatada!“

„U—30“ lamas tasasel kiilil Emsi jõe suu sügavaimas kohas, mis ületab 40 meetrit. Vool, mis tõusu ja mõõna ajal jooksis enam kui viie miili kiirusega tunnis, oli pöörnud pika, raskesti põhja peal lasuva laevakere põigiti, ujutas ja kuhjas teda tund-tunnilt ikka enam ja enam üle sitke, halli muda ja limaga. Laeva ninasast ja tsentraalpostist, samuti ka selle taga asuvast masinaruumist ei annud enam ükski inimhing enesest elumärki. Nii palju kui ka ei kloppinud tuukrud, — ühtki heli, ühtki häält ei tulnud vastuseks. Ainult tagumisest torpeedoruumist vastati tuukrute kloppimismärguandmistele. Umbes pooled kogu meeskonnast, seitseteistkümmend meest, olid taganenud õnnetuse alul sellesse veekindlasse ruumi, nende seas ka laeva esimene vahiohviter. Oli veel hea, et ta oli seal, sest keegi teistest ei tunnud morse-tähestikku, mille järgi kloppiti teadaandeid.

Rahulikult ja asjalikult andis see ohviter edasi teateid oma surmakambri. Ta teatas meeste nimed, kes olid temaga tagaruumis. Ta teatas meeste meeleolust, et nad pidasid end ülal kangelastena, et tema aga ise siiski, — et hilisemaist sündmusist jõuda ette, — on endale võtnud sisse morfiumi tagavara, mis oli olemas igas allveelaeva veekindlas ruumis, väikeses kastikeses lae all, et, kui enam mingit lootust polnud pääsmisele, võida lühendada asjatuid piinu. Ta teatas ja teatas ning ta vaprad teated, mida saadi ülal, päikesepaistel, löikasis hirmsasti ülalviibijate südameid. Nende piinade teisest päevast alates muutusid ta teated harvemaks; kolmandal päeval olid nad lühikesed ja, nagu ette kandsid tuukrud, vaevalt veel kuuldavad... Seitsmekümne kolmandal tunnil pärast nende hukkumist jäi kõik vaikseks Emsi jõe põhjas.

Kõik katsed tõsta allveelaeva osutusid asjatauks. Laeva raskus ja veevool imesid ta nii sügavasti, et tugevaimad trossid, milliseid üldse oli leida Saksamaal, rebenesid laeva tõstmisel. Mudaseinad, mis varsti ulatusid ülemise tekini, hoidsid laeva kõvasti kinni, nagu tuhande poliüübi kätega. Võimsad kraanad koormati nii tugevasti, et nad peaaegu ümber kukkusid, ning kaks madrust said surma rebenenud trossidest.

Kui tuukrud teatasid, et nad oma kloppimisele enam mingit vastust ei saanud, tõmbas kogu laevastik lipud poolde masti. Nii mõnigi silm, mis sageli ja kartmatult surmaga oli võidelnud, läks niiskeks. Ja koonduülem tõi maale ühe kahvatu naise, kes oli istunud vaikides, ristis kätega, 48 tundi torpeedolaeva tekil ja vaadanud tardunud pilgul vette. See oli õnnetu mereväe-ohviteri pruut. Nutta ta veel ei saanud.

Kolm kuud hiljem tõsteti „U—30-da“ vrakk üles ühe Hamburgi päästeseltsi poolt. Ujuvas dokis pumbati vesi välja ja luugid avati. Need surnud, kes olid

tsentraalpostis ja ninaruumides ja kes nähtavasti surid kiiresti, päästeti raskusteta. Tagaruum aga pakkus öudset pilti; isegi tugevad mehed, kes gaasimaskides tungisid sisse sellesse hirmukambri, värisid ja nende hambad lödisid koledestundest.

Kõik, kes seda öudset pilti nägid, uskusid, et tõesti ei võinud olla enam suuremaid piinu kui need, mis olid kannatanud meremehed „U-30-dalt“ 73 tunni kestes jääkülmas, kottpimedas laeva tagaruumis. Kõigi kehaliste kannatuste juure seltsis veel hingeline teadmatus ja ikka jälle uuesti purustatud pääsmislootuste piin.

Sajad meremehed teistes allveelaevades olid sama saatuse osalised, aga sündmus oli kuski kauge mere põhjas, eemal abist ja kodumaast. Nad teadsid, et kõik oli lõpnu, ja kui vaprad mehed lõpetasid oma elu. Siin aga olid kanglased, kes võitlesid surmaingliga niikaua, kui oli veel vähimat lootussädet jääda ellu.

Toll tolli järel tõusis vesi nende laevaruumis; nad ronisid ikka kõrgemale ja kõrgemale oma jääkülmas torus — allveelaevas; tuli nälg; siis löikas ohviter oma saapasääred ribadeks ja jagas neid meestele söömiseks. Nad närised kõva nahka ja naersid. Kui kraanade terastrossid tõmbusid pingule, mida nad selgesti võisid tunda laeva värisemisest, kisendasid nad iga kord „hurraa!“. Nende hääled jäid vähehaaval ikka nõrgemaks ja tumedamaks ja neid jäi ikka vähemaks ja vähemaks, kes veel kaasa võisid hüüda. Tuukruilt said nad teada päeva- või ööaja. Lõppeks käskis ohviter valmistada nõõre ja sidemeid kõigest, mis selleks võis tarvitada. Nii oli neil tööd ja nad tegid püksitraksidest, vöödest, pesust ja ribadeks lõigatud nahkpükstest kandamid, milledega, kui vesi ikka kõrgemale tõusis, üksteise järele endid sidusid lakke nii kõrgele kui see oli võimalik torustiku rägastikus.

Ka see polnud veel küllalt kõrge ja, oma sidemeis rippudes, nad tundsid vee lakkamatut lähenemist tollitollilt ja sentimeeter sentimeetri järele, kuni õhurasuke, mis nii-kui-nii vaevalt veel toitit kopse, suruti välja tugevama elemendi poolt.

Kuni viimse silmapilgu, oma taskulambi ikka enam ja enam tumeneva valguse juures kirjutas ohviter oma päevikut. Selle 16 lehekülge olid kirjutatud kindla käekirjaga, viimsed kaks näitasid ta jõu langust ja olid vaevalt veel veeritavad. Päeviku juures lebas kiri ta pruudile, kellest ta teadis tuukrute läbi, et ta oli talle nii lähedal ja siiski igavesti temast eemal. Päevik oli veest puutumata, lae all kõrgeimas kohas, kus oli hoidunud viimne raasuke kokkusurutud õhku.

*

Maailmasõja lõpul, ühel septembri hommikul, seis inglise kanaalis luurel üheksa liitlaste vahilaeva. N. n. hüdrofonide ehk vesitelefoni abil pidi valvatama saksa allveelaevade möödumist. Äkki kuulsid kaks neist veelust heli, mida võis tekitada ainult allveelaev; ka näitas kuulamine, et vaenlane oli läheduses, nii lähedal, et kaks vahilaeva kohe viskasid fikseeritud kohale sügavuspomme. See esimene atak aga ei osutunud tagajärjekaks. Kui müra oli vaikinud, panid

vahilaevad uuesti vette kuuldetorud. Kahekümne minuti jooksul polnud kuulda midagi; siis aga — nõrk propelleri pöörlemine või õigemini — katse selleks. See-kord polnud kõmm seda laadi, et võiks oletada katset salajaseks põgenemiseks; see andis enim raskuse ja pingutuse mulje; oli kuulda kerget kriuksumist ja ulumist, sellist, nagu seda võis tekitada vigastatud masin. See müha kestis mõned sekundid ja vaikus siis; allveelaev näis olevat edasi liikunud mõned vähesed meetrid ja jäi seisma. Kerge jälg ilmnes pinnale, sarnane, nagu seda harilikult jätab enda järel allveelaev, kui vesi on rahulik. Üks vahilaevust sõitis jalamaid kohale ja viskas sellesse jäljesse sügavuspomme. Polnud vähimatki kahtlust, et veepealne laev oli just otse allveelaeva kohal. Pärast seda, kui üks sügavuspomm oli visatud, tõusis korraka sügavusest veepinnale must, meetripikkune, tsilindrikujuline asi ja lendas kolmekümne meetri kõrgusele; mida nimelt kujutas see ootamatu objekt, — keegi ei teadnud, kuid et see tuli tagaeta-vast allveelaevast, oli selge.

Niisuguses kurvas olukorras oli allveelaeval ain-sam võimalus pääsmiseks; et vesi oli küllalt madal, mitte sügavam kui kolmsada jalga, võis ta hädaohu-tult vajuda põhja ja „mängida surnut“, lootes, et vahilaevad oma neetud kuulamiseseadistega väsivad valvet-pidamast ja pöörduvad tagasi oma sadamasse. Allveelaev, kui ta on väga heas seisukorras, võib jääda rahulikult põhja kaheks või kolmeks päevaks. Käesole-val juhtumil kuuldidi hüdrofonidega vahilaevadel helisid, mille järgi võis oletada, et võib-olla vaenlane prooviski teostada seda manöövrit; kuid sadamas oli kuulda ka teisi sahinaid, mis näitasid, et see põhja-vajumine võis olla ka mitte vabatahtlik. Kuuljad hüdrofonidel kuulsid selgesti kraapimist ja kriuksumist, nagu teeks allveelaev hirmsaid pingutusi tõusta vee-pinnale. Kuuldavast mürast tekkis mulje, nagu lohis-tataks mõnd rasket asja mööda mudast põhja; sellele järgnes vaikus, mis näitas, et haavatud laev võis olla jõudnud edasi veel ainult mõned meetrid. Selge oli, et seal all, ookeani põhja limas algas hirmus tragöö-dia: laev, kahekümne või kolmekümne inimeluga, oli lootusetult kadumas; tal polnud midagi ette näha — välja arvatud kõige aeglasem ja õudsem surm. Kuula-jad vahilaevadel võisid jälgida kõike sündivat peaaegu niisama selgesti nagu nad võiksid näha allveelaeva sise-must; iga liigutust, mida tegi laev, iga pingutust, mida jatkas meeskond, et vabaneda sellest elusast põrgust, võis registreerida hüdrofonide tundelisel traatidel.

Kui vahilaevadel oleks olnud rohkem sügavus-pomme, nad oleksid kohe visanud neid õnnetute peale juba seepärast, et vabastada neid viletsusest; kuid nad olid kulutanud ära kogu oma löhkemoona-varustuse.

Saabus pimedus. Vahilaevad nägid, et nende valve saab pikaajaline; kaks neist sõitsid lähemasse sada-masse, et võtta kaasa uue tagavara pomme; samuti saadeti välja ka raadiogramm, mis kutsus kohale de-stroieri. Koht, kus oli põhjavajunud allveelaev, mär-giti ära ujuvate poidega; laternad pandi nende külge. Kuus vahilaeva seisid valvel: iga silmapilgul võis ju oma olemasolu eest võitlev allveelaev tulla vee-pinnale,

ja oli tarvis omada jõude lähedal, et astuda võitlusse või võtta vastu allaandmist. Kogu õo seisid kohal vahilaevad; aegajalt esitasid kuulajad teateid kraapimi-sest, kloppimisest ja pingutuse mürast merepõhjust, mis muutusid ikka nõrgemaks ja nõrgemaks, näidates toda ahastust, mis pidi olema haarnud vangistatud meeskonna südamed.

Kella kolme paiku hommikul tuli kohale briti de-stroier ja tulid ka tagasi kaks vahilaeva löhkepommi-dega. Selle aja sees muutus aga ilm tormiseks, tõusis udu, tuled poidel kustusid ja poid ise triiviti veevoolust eemale. Vahilaevad kaotasid seetõttu vaenlase täpse asukoha. Kui saabus päevavalgus ja ilmaolud veidi pa-ranesid, pandi vahilaevad uuesti välja oma kuuldeto-rud ja proovisid fikseerida allveelaeva asukohta. Nad kuulasid tundide kaupa, ilma et oleks tulnud ilmsiks heli. Lõppeks kella 5 paiku pärast lõunat tuli mööda traate terav, hinge läbistav kõla. See oli heli, mis pani tarretama kuulajate vere. Ainult üks asi maail-mas võis tekitada sarnast heli nagu too. See oli re-voolvriipauk. Ja vaevalt anti edasi see esimene teade, kui kuuldus teine lask, ja siis sündis kõik kiireimas tempos. Kahe isesuguse vahilaeva kuulajad fikseeri-sid neid püstolipauke ja lugesid need ära; ettekanded, mis tegid need mõlemad mehed rippumatult teineteisest, olid täiesti kooskõlas igas detailis. Kokku kaksküm-mend kuus pauku tuli merepõhjust. Et need olid lastud kahekümne kuue või kolmekümne mehe poolt allveelaeva meeskonnast — oli kõigile ülalolijaist päevaselge. Suu-rem osa ohvitseridest ja meeskonnast, leides end loo-tusetult maetuna teraskirstus, otsustas lõpetada oma elu enesetapmise teel.

*

19. märtsil 1924. a. rammis jaapani ristleja „Tat-suta“, kümme miili Sasebo't eemal, 26 sülla sügavuses, oma allveelaeva. Osa meeskonda pääsis; teisega, suu-remaga, saadi ühendus telefonipoi abil. Esimene teade vee alt tuli samal päeval kell 4.20 pärast lõunat. See kõlas järgmiselt: „Meie teatasime lahingtorni vas-tavate korralduste saamiseks, et tundisime tõuke nagu kokkupõrkamisel, kuid ei saanud mingit vastust; pani-me seisma elektrimootorid. Kui tundisime tõuke, tulid kõik masinaruumis viibijad elektrimootorite-ruumi. Kell 2 pärast lõunat kuulsime tugeva plahvatuse; kõik lambid laevas kustusid; laev sai kallaku vasakule poole umbes 50°; vesi voolab sisse ojadena; ta leidis endale tee elektrijuhede aukude kaudu. Oli tsisternidest tun-gib meie ruumi hiiglaõuga; raske on hingata. Kogu joad vett ja õli. Väga raske on hingata. Olge head, tõmmake meid üles võimalikult ruttu.“ Kell 4.27 räägib hääl allveelaevast: „Väga raske on hingata. Tunneme, nagu oleksime joosnud kõrgele mäele. Meil on ruumis kuus hapnikupudelit. Jaotasime nad — kolme mehe peale ühe. Me hingame sisse nende pudelite sisemust nagu magusat taevakastet. Pimedus tundub lootusetus olekus teravamini, seepärast süütasime kaks tasku-lampi ja nüüd kirjutame oma testamente õudse vai-guse juures, mis muutub ikka nõrgemaks ja varsti lõ-peb.“

Kell 5.55 kõlas uus teadaanne:

„Kui omate seal ujuva doki, viige, olge head, meie laev madalale kohale. Me teeme siis ettevalmistusi peaballasstisisterni läbipuhumiseks; kuid ventiil lahingtornis on kinni. Olge head ja avage see meile viibimata.“

Siis andis telefoniteel edasi laeva komandör: „Soo-
vin ütelda laevade koondusülemale, et kõik meremehed tegid parima, mida võisid, jäädes rahulikult oma postidele. Palun, teatage meie keisrile nende ennastsalgavast ülespidamisest. Vesi ruumis ulatub üle põlvede. Me kõik töötame pimeduses. Päästke meid, olge head, nii ruttu kui see on võimalik. Raske on hingata; söehappegaas küllastab ruumi.“

Kell 6.40 on kuulda häält; räägitakse:

„Kas teil on lootust tösta meid täna? Kas nüüd on öö või päev? Mida teete ülal? Et hingamine muutus äärmiselt raskeks, võtame õhku õhureservuaaridest.“

„Olgem kannatlikud ja ärge tehke seda, sest et teete sellega endile asjaolu halvemaks, suurendades survet laevas,“ antakse edasi ülalt alla. Sügavusest järgneb vastus: „Nüüd jätame selle tegemata.“ Hääl oli nagu poisikesel, kes allub oma vanemate tahtele. Kõik, kes olid ülal, ei saanud hoida tagasi voolavaid pisaraid, ja keegi ei võinud enam kuulata edasi. Kuid... tormine ilm takistas tõstmist...

*

Sukeldunud allveelaev on täiesti eraldatud välis-õhust. Suure allveelaeva koosseis on tavaliselt 40 inimest. Need inimesed tarvitavad esmalt kogu õhu hulga, mis sisaldab laeva kere pärast viimast veepealset sõitu. Sellest jätkub 10—12 tunniks, ilma et tekiks märgatavaid raskusi hingamises. Äratarvitatud, väljahingatud õhk läbib kaaliumipadruneid ja puhastab nii palju kui see on võimalik. Muutub hingamine raskemaks, võib õhku osalt värskendada; selleks otstarbeks keeratakse lahti laevas olevaid hapnikupudeleid ja lastakse hapnikku voolata laeva. Kuid ka seega on antud ainult piiratud eluvõimalus, sest et esiteks ei saa võtta kaasa piiramatu hulka hapnikku, ja teiseks — sel viisil teostatud õhupuhastus pole täiuslikem. Umbes 20—25 tunni pärast tundub ebamugav olemine. Kopsud töötavad raskesti ja inimest haarab suur väsimustunne. Ta muutub üksikõikseks ja peab võtma kokku kogu energia, et olla tähelepanelik ja erk.

Pole küll kunagi veel tehtud kindlaks, millise aja järele „uinub“ viimne mees allveelaevas, aga võib oletada, et sukeldunud allveelaevas kaob igasugune eluvõimalus kõige rohkem kolme päeva pärast. Pärast pikki allvee-sõite einetamise ajal on harilikult märgata, et ükski inimene enam ei kõnele, igauks vaatab tardunud pilgul enda ette ja sööb vaevalt. Tarvitatakse kogu oma

jõud hingamiseks; kellelgi pole söögiisu, miski asi ei maitse. Siis korraga — sära silmis, liikumine ja elu: tsentraalpostist anti kümneks minutiks hapnikku. Õhk! Õhk! Kogu meeskond tõuseb. Korraga ärkab eluvaim. Algab vestlus, rõõmutsetakse oma järgmise olemas-olu tunni üle. Siis aegamööda tekib jälle väsimus, väsimus ja üksikõiksus, kuni saabub uus õhuvool.

Suure hädahoju tekitab alati väljahingatud söehape, mis vaatamata õhupuhastusele kaaliumpadrunite läbi ühineb teiste, tervisele kahjulike ja kinnises allveelaevas möödapääsmatult tekkinud gaasidega mürgiseks seguks. See gaasisegu mõjub vahest surmavalt. Ühe saksa allveelaeva saatust pole iialgi võidud täiesti selgitada. Suvel 1915 viskas meri täiesti terve, vigastamatu allveelaeva inglise idarannikule. Selle sees leiti kogu meeskond surnult. Miski ei osutanud mingisugusele võitlusele. Enamus leisis oma koides või võrkudes, mõned olid pooleldi kokkuvarisenud. Kaks meest kukitasid tsentraalposti nurkades. Hirmsat, õudset pilti pidi vist pakkuma olukord esimesile inglasile, kui nad avasid luugid ja hanaõhk neile lõi vastu.

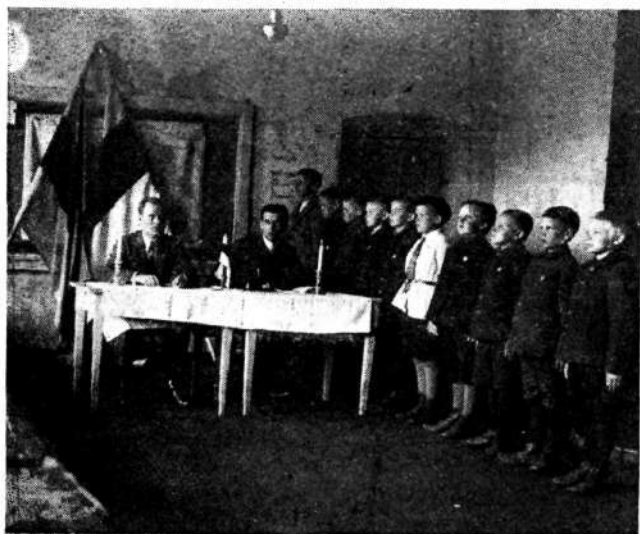
Vististi oli allveelaev ühel õhtul sukeldunud merepõhja, et võimaldada üliväsinud meeskonnale pärast rasket teenistuspäeva puhkust ja und. Ainult tsentraalpostis leitud mõlemad mehed jäeti vist vahtidena valvama. Võib-olla pidid nad kell üks öösi laskma kümneks minutiks hapnikku. See oli ka sündinud nii. Kuid tinana arvatavasti valdas õnnetuid surmav väsimus ja lämmatas nende tahte — hapnikupudele ventiili kümne minuti pärast jälle sulgeda. Üks väsinud käsi on küll nähtavasti end välja sirutanud ventiili järele, on aga poolel teel jõuetult langenud alla. Õhu koosnevuse tingimused laevas halvenesid nüüd kiiresti mingisuguse kontrollita ikka enam ja enam. On võimalik, et ühri-
kas hapniku juurevool, mis võib iseenesest olla juba surmav, uinutas inimesed, ja siis tekkis surmav mürgitus ikka enam ja enam korjuvast söehappest.

Kuude kaupa oli siis surnud laev mere põhjas edas-tagasi liikunud ja üles-alla õõtsunud. Vähehaaval oli vist küll veidi õhku õhupudeleist, millised iialgi pole absoluutselt tihedad, tunginud sukeldustankidesse ja teinud laeva kergemaks, nii et meri seda ikka kõrgemale ja kõrgemale võis üles tõsta. Ühel päeval tõusis ta oma torniga veepeale inglise ranniku läheduses. Kohe võeti ta ühe inglise vahilaeva poolt tugeva tule alla. Kuid imelik — keegi ei vastanud; ka ei ta-
ganenud ega sukeldunud laev. Näis, et laevas pole elutemas mingit tahet, jõudu. Inglased lakkasid laskmast, julgesid siis lõppeks ettevaatlikult tuula lähemale ja leidsid laeva täiesti vigastamatult — surnud meeskonnaga.

K. Anton, kapten-majoor.

Jooni Mustvee malevkonna Lullikatku noorkotkaste rühma tegevusest

Rühm sai luba tegevust alustada 4. jaan. 1931. a. Vanakotka k.-t. määrati kooliõpetaja M. Odraks ja

Lullikatku noorte rühma I salk pühaliku töotuse andmisel.

kotka k.-t. vallasekretäri abi R. Kelder. Asuti algajate vastuvõtmisele, keda võeti esialgu 11 poissi. Kõik algajad on innukalt ja hoolikalt käinud koondustel, missuguseid korraldati iga nädal vähemalt üks kord. Raske tekitab maal just koondustel käimine, sest suuremal osal on kaugelt käia ja seega ei tahetud poisse pühapäeviti kokku võtta, sest kogu nädal tuli neil isegi käia. Tuli piirduda koolitunni lõpul korraldatud koondustega, kuid ka see tundus poistele väsitavana, sest kogu päev oli juba õppustel mööda saadetud. Ka oli raske juhtidel vaba aega leida. Vaatamata neile raskustele oli koondustelt puudumisi võrdlemisi vähe. Vabariigi aastapäeval esines rühm kaitseliidu poolt korraldatud peol kotka juhatusel ettekannetega, missugused publiku poolt soojalt vastu võeti. Vanakotkas pöördus kõnega publiku poole ja selgitas lühidalt noorkotkaste sihte ja selle liikumise tähtsust. 2. mail s. a. olid esimesel salgal pesakotka katsed ja 3. mail pühaliku töotuse andmine, missugused päevad tundusid poistele suurpäevadena. Esimesed raskused on seljaga ja nüüd jääb ainult soovida samasuguse energiaga edasitöötamist.

R. K.

IV Soome-Ugri kultuurkongress

Sõikem koos Ungari hõimudega vennasrahvale külla

Teatavasti korraldatakse käesoleval suvel 16.—18. juunini Helsingis IV Soome-Ugri kultuurkongress, millest peale soomlaste võtab osa umbes 1.000 eestlast ja 500 ungarlast.

Kongressi eelõhtul korraldab Estoonia muusikaosakond arvatavasti kontserdi Helsingi Ooperi ruumes.

Järgmisel päeval, 16. juunil, algab kongress piduliku jumalateenistusega Johannese kirikus, kus peale Soome piiskop Gummeruse jutlustavad kolm soome vaimulikku eesti, ungari ja soome keeles.

Kongressi üldkoosolek algab kell 12 päeval Soome kaardi maneežis, kus Eesti poolt esinevad referaatidega prof. J. Uluots: „Eestlased ja sugurahvad maailma ajaloo kohtu ees“, prof. J. Mägiste: „Hõimuliikumise minevikust, olevikust ja tulevikust väljavaadetest“, ja prof. J. Köpp: „Eestlaste ja sugurahvaste hariduslikud püüded.“

Sellele järgneb töö 15 harrastusringis, mis jätkub ka kogu järgmise päeva ja 18. juuni hommikupooliku.

17. juunil esinevad eestlased arvatavasti pärast lõunat Johannese kirikus A. Kappi oratooriumi „Hiiob'iga“. Öhtul on kolme hõimurahva solistide kontsert. Kes nimelt Eesti solistidest seal esineb, pole veel lõplikult selgunud. Samal päeval korraldab ka vaimulike harrastusring piduliku jumalateenistuse Johannese kirikus soome piiskopi Gummeruse, ungari piiskopi Raffay ja eesti piiskopi Kuke osavõtul.

Viimsel kongressi päeval, 18. juunil, on jälle Soome kaardi maneežis üld-lõppkoosolek, mil tulevad vastuvõtmisele tähtsama iseloomuga resolutsioonid.

Sealsamas korraldatakse selle järele suurejooneline hõimu-lõpp-pidu, millele pääs on kõigile vaba.

Sõiduks kongressile on hangitud terve rida auri- kuit, millest „Suomi“ ja „Express“ lähevad Tallinnast teele 15. juuni hommikul kell 4. Ülesõiduhind Kr. 3.50, mis tuleb tasuda IV Soome-Ugri kultuurkongressi Eesti toimkonnale, Tallin, Lai t. 1. (tel. 212-15 ja 230-74), hiljemalt 1. juuniks. Nende laevadega sõidavad Helsingisse koorid, orkestrid ja muud tegelased ning üliõpilased ja õpilased. Samal päeval kell 9 või 10 hommikul asuvad teele Helsingisse auri- kuit „Ebba Munk“, „Viola“ ja „Bure I“, milledega sõidavad kõik ülejäänud kongressist osavõtjad ja kongressi Eesti toimkonna juhatus. Ülesõiduhind Kr. 5.50, mis samuti tuleb tasuda hiljemalt 1. juuniks kongressi Eesti toimkonnale (aadress vaata ülal!). Kuna kongressist osavõtjad ei sõida tagasi korraga, siis tagasisõit kongressilt toimub mitmes rühmas. Need, kes pärast kongressi lõppu ei asu ekskursionidele, sõidavad tagasi 19. juunil „Suomi“ ja „Express“il, — ülesõiduhind Kr. 3.50.—, mis tuleb tasuda kongressi ajal Helsingis kongressi Eesti büroole hiljemalt 18. juunil kella 12-ni. Ekskursionidest osavõtjad ja need, kes jäävad viibima kauemaks Soome, sõidavad tagasi Tallinna ja Helsingi vahel harilikku ühendust pidavil laevadel. Ülesõit Kr. 5.50.—, missuguse hinnaga saab pileti laevakontoreist ja laevadel kongressi Eesti toimkonna poolt antavate tunnistuste ettenäitamisel. (Kui peaks tagasisõidu tingimuste kohta tulema ette muutusi, siis antakse neist ajakirjanduse kaudu aegsasti teada.) Sõiduks Eesti raudteedel on hangitud vabariigi valitsuselt 50%-line hinnaalandus, kusjuures sõiduhind väljasõidu

sihtjaamast Tallinna (enne kongressi) tasutakse täiel määral, kuna tagasisõidul esitatakse Tallinna jaamades kongressi Eesti toimkonna poolt väljaantud tunnistused, mille peale kongressilt tulijaile antakse tasuta pilet vastavasse sihtjaama, välja arvatud esimesed 50 km, mis tuleb tasuta.

Ekskursioonide hinnad on järgmised:

1. matk: Helsingi-Lohja-Sammatti-Helsingi (19. VI kella 9—18). Tõldautos: lõunasöögiga Smk. 154.—, söögita Smk. 136.—; omnibuses: lõunasöögiga Smk. 95.—, söögita Smk. 77.—.

2. matk (pakub erilist huvi tööstureile ja äri-meestele): Helsingi laulupeol (19. VI) — Hämeenlinna-Aulanko-Karlbergi-Pälkäne - Vehoniemi-Kangasala-Tampere-Helsingi (20. VI—21. VI kell 8). II klassis: magamisvagunis söögiga Smk. 400.—, magamiskohata ja söögita Smk. 169.—; III klassis: magamisvagunis, söögiga Smk. 330.—, ainult reis Smk. 151.—.

3. matk (pakub erilist huvi põllumeestele): Helsingist Tampereeni vaata matk nr. 2 — Lapua-Helsingi (20. VI — 22. VI kl. 10). II klassis: magamisvagunis, söögiga Smk. 620.—, ainult sõit Smk. 251.—; III klassis: magamisvagunis söögiga Smk. 515.—, ainult reis Smk. 205.—.

4. matk: Helsingist Tampereeni, vaata matk nr. 2 — Jyväskylä-Vesijärve-Lahti-Helsingi (20. VI — 22. VI kl. 12). II klassis, laeval I kl.: magamisvagunis söögiga Smk. 754.—, ainult reis Smk. 283.—; III klassis, laeval I klassis: magamisvagunis söögiga Smk. 614.—, ainult reis Smk. 256.—.

5. matk: Helsingi laulupeol (19.—20. VI) — Lappeenranta - Vuoksenniska - Imatra - Viiburi - Helsingi (20. VI kl. 23.30 — 26. VI kl. 7.40). II klassis, laeval I kl.: magamisvagunis korteri ja söögiga Smk. 550.—, ainult reis Smk. 133.—, III klassis, laeval I kl.: magamisvagunis korteri ja söögiga Smk. 450.—, ainult reis Smk. 94.—.

6. matk (pakub erilist huvi õpetajaile ja noorsoole): Helsingi laulupeol (19. VI — 20. VI) — Helsingist Imatrale, vaata matk nr. 5 — Antrea-Punkasalmepunkaharju-Savonlinna-Kuopio-Mikkeli (noorsoopidustused) — Helsingi (20. VI kl. 23.30 — 27. VI kl. 7). II klassis, laeval I kl.: magamisvagunis korteri ja söögiga Smk. 1.480.—; ainult reis Smk. 262.—; III klassis, laeval I kl.: magamisvagunis korteri ja söögiga Smk. 1.250.—, ainult reis 209.— Smk.

7. matk: Helsingi laulupeol (19.—20. VI) — Helsingist Punkaharjule vaata matk nr. 6 — Savonlinna-Kuopio - Kajaani - Vaala - Muhos - Oulu - Helsingi (20. VI kl. 23.30 — 25. VI kl. 18); II klassis, laeval I kl.: magamisvagunis korteri ja söögiga Smk. 1.520.—, ainult reis Smk. 490.—; III klassis, laeval I kl.: magamisvagunis, korteri ja söögiga Smk. 1.355.—, ainult reis Smk. 406.—.

8. matk: Helsingi laulupeol (19.—20. VI) — Helsingi - Kajaani - Vaala - Muhose - Oulu - Rovaniemi - Ivalo - Petsamo - Ivalo - Rovaniemi - Helsingi (20. VI kl. 22.45 — 30. VI kl. 10). II klassis: magamisvagunis, korteri ja söögiga Smk. 2.440.—, ainult reis Smk. 1.062.—; III klassis: magamisvagunis korteri ja söögiga Smk. 2.210.—, ainult reis Smk. 962.—.

Lisamatk: Helsingi - Turu-Helsingi (19. VI homm.—õhtuni). Erarong. II kl.: Smk. 30.—, III kl. Smk. 20.—. (Matk toimub vaid siis, kui on vähemalt 400 osavõtjat).

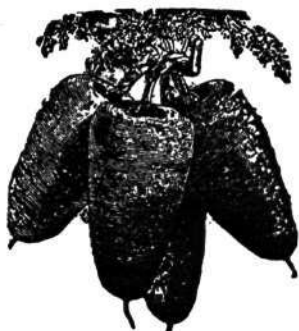
Peale nende võib korraldada soodustatud hindadega muidki matku, kui selleks avaldab soovi vähemalt 10 isikut sisaldav rühm enese teatamisel kongressist osavõtjaiks.

Ekskursandid, kes soovivad tasuta ainult reisi eest magamisvagunita, korterita ja söögita, varustagu end vähemalt Smk. 50.—ga iga ööpäeva kohta. Matkadest osa võtta soovijad peavad hiljemalt 1. juuniks tasuma ühe kolmandiku ekskursiooni maksust kongressi Eesti toimkonnale (Tallinn, Lai tän. 1.), muidu neid ekskursantide nimestikku ei võeta. Ülejäänud osa tasutakse Helsingis kongressi ajal kongressi ekskursioonidebüroosse.

Kõik, kes soovivad võtta osa kongressist, peavad täitma kongressikutsele juurelisatud registreerimiskaardi (mille saab tasuta kongressi Eesti toimkonnalt — Tallinn, Lai tän. 1) ja selle saatma juba neil päevil kongressi Eesti toimkonnale, lisades juures Kr. 1.— registreerimismaksu, millea kadagi ei registreerita. (Paljud seniseist registreerijaist on selle maksu jätnud saatmata ja pole seepärast veel registreeritud!)

Kõigist olulisist muudatusist kavas või hindades kui ka täiendavad teated avaldatakse ka edaspidi ajakirjanduses.

IV Soome-Ugri kultuurkongressi Eesti toimkonna peasekretär.

GLADIOLUS-sibulaid

aiavilja ja muid

seemneid

kõrges väärtuses soovitab

Hollandi seemnekauplus

TALLINNAS, Valli 8.

TARTU, Söögiturg 5.

VILJANDI, Tartu t. 11.

KURESAAR, Kubermangu 6.

NÕMME, Jaama t. 7, Hiiu t. 2.

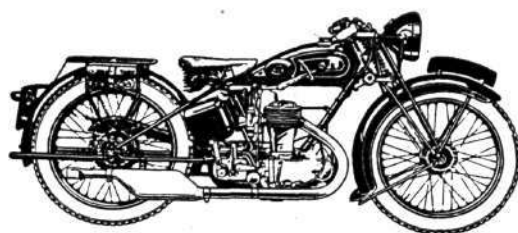
Ärid, tööstused, ettevõtted!

Kas olete pannud tähele, et kuulutamine «KAITSE KODU!» annab mitmekordse tagajärje meie ajakirja levimise tõttu ostujõulistesse ringkondadesse.

SEEPÄRAST KUULUTAGE KÕIK «KAITSE KODU!»

Kaitseliitlased, naiskodukaitse liikmed!

Jälgige hoolega «KAITSE KODU!» ilmuvaid kuulutusi ja tarvitage eeskätt neid kaupu, milliseid reklaamitakse «KAITSE KODU!» avaldatud kuulutuste läbi.

Väärtus!

Meie aja inimesed on nõudlikud, nad nõuavad oma raha eest vastavat väärtust ja seda täie õigusega. Mis kasu on kaubast, mille hind on odav, kuid mil pole õiget väärtust?

Seda kõigiti õigustatud nõuet näeme ka mootorrattaste valikul; ikka rohkem poolehoidu võidab

A. J. S.

Inglise mootorratas.

Ta ei ole mitte üksi kindel, ökonoomne ja praktiline sõiduk, vaid ka võidukas! Võidusõit nõuab masinalt äärmist pingutust ja ainult kõigis oma üksikosades viimisteldud masin viib sihile. **A. J. S.** mootorrattaga saate õige väärtuse, mis kõigiti vastab Teie nõudeile. **A. J. S.** mootorrattad on kõikjal võidukad! Viimased suured võidud: 26. aprillil s. a. Monza's, Itaalias, korraldatud klassilisel võidusõidul I auhind Grand Prix of Nations — 500 ccm. klassis ja teine auhind 350 ccm. klassis.

A.-S. Kapsi & Ko.

Tallinn, Harju 46.

Nõudke katalooge!

Nõudke katalooge!